

Sıra Sende

Filozoflar, aynı problemlere yeni ve farklı açıklamalar getirirken kendilerinden önceki görüşlerden de yararlanırlar. Ancak felsefi görüşlerden yararlanma öncekilerin sonrakilere basamak oluşturması şeklinde değildir.

Bu parçada felsefenin aşağıdaki özelliklerinden hangisi üzerinde durulmaktadır?

- A) Mutlak bilgiler içermiyor olma
- B) Bilimlere kaynaklık etme
- C) Eleştirel bir tavrın ürünü olma
- D) Sistemli ve tutarlı bilgiler içermeme
- E) Kümülatif olma

5. Felsefi düşünce tümel bir düşüncedir:

Felsefe, varlığın bir yönüyle ilgilenen veya bir kısmını ele alan bilimlerden farklı olarak varlığın bütününe yönelir. Bu nedenle felsefe varlık hakkında tümel bir açıklama yapmak için, bilimlerin belirli ve sınırlı varlık alanlarına ilişkin verilerini bir varlık bütünlüğü içinde birleştirir.

6. Felsefi düşünce kümülatif bir düşüncedir:

Felsefede bilimlerde olduğu gibi bir ilerleme söz konusu değildir. Her filozof aynı sorulara yanıt ararken kendisinden öncekileri aşmış, onlara yeni bir şey ekleyip düşüncelerini ilerletmiş değildir. Ortaya konulan her açıklama bir birikim oluşturur fakat aynı problemler sürekli tartışılacağı için felsefe yığılan bir düşüncedir.

7. Felsefi düşünce akıl ilkelerine dayanan bir düşüncedir:

Felsefi düşünce akla, aklın ve mantığın temel kurallarına uygundur. Aklın en temel özelliği çelişkisiz düşünmek olduğundan, tutarlı, kısaca mantıklı bilgiler sunan bir düşüncedir. Felsefe aklın ilkelerine uygunluk gösterdiği için, felsefede her sistem aklın ürünüdür.

8. Felsefi düşünce evrensel bir düşüncedir:

İnsan yaşamına giren her şey felsefenin konusu olabilir. Felsefenin konu alanına giren varlık, bilgi ve değer problemleri, yüzyıllardan beri düşünürlerin üzerinde çalıştığı problemlerdir. Düşünürler bu problemleri açıklar ve tüm insanlığa sunarlar.

ETKİNLİK - 2

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların yanına (D) yanlış olanların yanına (Y) yazınız.

1. Felsefe, bilgi üretirken bilimlerin ürettiği bilgileri kullanmaz.
2. Felsefi bilgi yığılan, bütüncül ve görelî bir geçerliliğe sahiptir.
3. Felsefe olanın yanında olması gerekeni de inceler.
4. Felsefeyle tanışmanın yolu; "Ben kimim? Yaşamın amacı ve anlamı nedir? Uzayın sonu var mı? Evren nasıl yaratıldı?" gibi sorular sormaktan geçer.
5. Felsefe; insanın kendisi, yaşamı, içinde yaşadığı toplum ve evren üzerine düşünme etkinlikleri sonucunda ortaya çıkmış bir disiplindir.
6. Felsefe olgusal yöntemler ile düşünce üretir.

FELSEFİ SORULARIN ÖZELLİKLERİ

Profesör Nermi Uygur'a göre felsefe nedir'i, nedir, neyi sorar, nasıl bir soruyu başlatır. Genel olarak felsefe sorularının yapısını gözönüne sermede en en aydınlatıcı ışık bu sorunun yanıtıdır. Çünkü, bir felsefe sorusunun olanca ağırlığı, "nedir" kilit taşına dayanır.

Felsefedeki "nedir" kavramların anlamını sorar. Bu nedir'de şaşmayla karışık bir araştırma dileği açığa çıkar. "Nedir" doğrudan doğruya anlama yapışıktır. "Nedir",anlamı nedir?" ile aynı şeydir. Bütün felsefe sorularını – gerçekte felsefe sorusu iseler – bu kalıba dökülebiliriz. Örneğin, "iyi nedir?" sorusunu soran, kendine bir felsefe sorusu sormuşsa, aslında iyi sözünün anlamı nedir? sorusunu sormuştur. Her felsefe sorusunda amaç, bir kavramın ya da kavram öbeğinin açıklanmasıdır. Anlamı sorma felsefe sorularının özelliğidir.

Felsefe sorusunun aydınlatmayı dilediği anlam kavramların anlamıdır. Anlamın ortamı dildir, dildeki sözlerdir, söz düzenleridir. Dil ise, daha şu her günlük konuşmalarımızdan açıkça belli olduğu gibi, dünyayı aşkın bir gerçeklik değildir. Yalnız, bundan, felsefe sorularının düpedüz dili araştırdığı sonucunu çıkarmamalıyız. Felsefe sorusu ne evren olarak evreni ne dil olarak dili sarar. Kısaca söylemek gerekirse, felsefe sorusu, dünyaya yönelmiş olan dilin anlamında derinleşmeyi başlatır denebilir. Böylece, felsefenin, tümüyle bu derinleşme olduğu meydandadır.

FELSEFENİN İNSAN VE TOPLUM HAYATI ÜZERİNDEKİ ROLÜ

Gözlerini hiç açmadan birine tutunarak, sürekli onun yörüngesinde yaşayan bir insan olmayı kim ister ki? Eğer kişi yaşamında felsefeye yer vermemişse, başkalarının dogmaları doğrultusunda, kendine verilen ya da dayatılanın dışına çıkamadan, sadece bedenini besleyerek, en zeki varlık olmanın nimetlerinden yararlanamadan bilgelikten, üstün bir varlık olmaktan uzak, 'düşünen bir hayvan' olmanın 'düşünen' kısmını atarak yaşar.

Felsefeyi sadece okuyup anlayayım ya da dinleyeyim dersiniz size çok sıkıcı gelebilir. Çünkü Jaspers'in dediği gibi 'Dinleyenin bizzat kendi varlığından ilave ister.' ona katılmalı fikir yürütmeli, önyargısız olarak hatta en iyisi bir çocuk saflığı ile fikirlerinizi ortaya koymalısınız. Çocukları bilirsiniz her şeyi sorar, gördüklerini sakınmadan açıkça ifade ederler. Çünkü zihinleri henüz toplumun ayıp, günah, yasak baskılarından nasibini almamıştır. Felsefe de bunu ister.

Filozof ise kelime karşılığı olan bilgi severden anlaşılacağı gibi, 'hikmet' seven, olayların nedenlerini bilmek isteyen, hakikati herhangi bir menfaat gözetmeksizin araştıran ve bu doğrultuda bildiklerini yaşam pratiği olarak sergileyendir. Yani felsefe yapan kişi bir yaşama ve bilme biçimine sahiptir. Onun için kendiliğinden anlaşılır, apaçık ya da dayatmalar sonucu sahip olacağı bir bilgi yoktur. Her şeyi sorgulamak, kavramak, herkesin gördüğünün ötesine geçmek ister.

Not

"Dostum felsefe; bana ruhumla ve aklımla barış içinde yaşamayı, inançlarımı nasıl biçimlendireceğimi, siyasi fikirlerimi nasıl temellendireceğimi öğrettin. Körükörüne savunduğularımın senin sayende vazgeçtim. Nereye dönsen, neye baksam hep senin izlerine rastladım. Bazen o kadar karmaşık ve anlaşılmaz oldun ki, sensiz olmak bile istedim. sensiz olmak istediğimde bile sen, sensizliğimdin."

Örnek

Filozof için kendiliğinden anlaşılır, apaçık hiçbir olgu yoktur. Felsefe ise her dönemde bu bilme isteğini karşılama amacındadır. Felsefe, insana pek çok konuda sistemli ve doğru düşünmeyi öğretir. Çünkü felsefenin yöntemleri insana, akıl yürütmesi için gerekli temelleri hazırlar. İnsanın olaylara çok yönlü bakabilmesini, ön yargısız yaklaşabilmesini, tüm bilgileri eleştiri sözcüğünden geçirebilmesini sağlar.

Parçada felsefeyle ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmiştir?

- A) Felsefenin tanımı
- B) Felsefenin işlevi
- C) Felsefenin alanı
- D) Felsefe-bilim ilişkisi
- E) Felsefenin özellikleri

Çözüm

Filozof her konuda sorgulama yaparak insana sistemli düşünebilmeyi, olaylara çok yönlü ve önyargısız bakabilmeyi sağlar. Bu da felsefenin günlük yaşamdaki işlevini anlatır.

YANIT B

Not

Bir baba, her olayın görünenden farklı yüzleri olduğunu gösterebilmek amacıyla, dört oğlunun her birini, ayrı mevsimlerde, ülkelerinde yetiştirmeyen mango ağacını görmeye gönderir. Dördü de döndüğünde, onları çağırarak bir araya toplar ve gördüklerini anlatmalarını ister. Ağacı kışın gören en büyük oğlu; ağacın kavrulmuş kütükten farksız olduğunu, onun bir küçüğü dantel gibi yaprakları olduğunu, üçüncü oğlu ağacın çiçeklerinin gül kadar güzel olduğunu, en küçüğü ise armudun tadını andıran nefis meyveleri olduğunu söyler. Bu eğitim onların yaşayarak öğrendiğidir, felsefe eğitimi alanlar ise bu bilgiyi zaten içselleştirmiştir.

İnsan felsefe ile

- * Açık, seçik ve doğru düşünebilmeyi
- * Çok yönlü bakabilmeyi
- * Olaylara, olgulara önyargısız yaklaşabilmeyi
- * Bilgi üretebilmeyi ve bilimin ortaklığı ile çağını bilgi çağı, toplumunu bilgi toplumu haline getirmeyi başarmıştır.

Günlük yaşamda felsefenin doğrudan rolünü arayanlar, felsefeyi reddedenler, günlük yaşamdaki her şeyin ama her şeyin düşüncenin eseri olduğunu göremeyenlerdir. İlginç tarafı ise 'Felsefeyi reddeden farkına varmadan felsefe yapıyor.' demektir.

Dönüp insanlık tarihine baktığımızda da Rönesans, Reform hareketlerinin, Fransız Devrimi gibi büyük sosyal olayların ya da demokratik başka kazanımların temelinde filozofların önemli katkıları görürüz. Bunun dışında filozofların bilimsel buluşların bir kısmına doğrudan bir kısma ise dolaylı katkıda bulunduğu bilinen bir durumdur.

ÇÖZÜMLÜ TEST

1. Bağımsız ve özgür düşünebilmenin bir takım kalıplaşmış inanç ve dogmalarla engellendiği toplumlarda felsefe gelişemez. Felsefenin eleştirel ve sorgulayıcı olması farklı zamanlarda ve yerlerde felsefeye karşı tavır alınmasına neden olmuş ya felsefenin tamamen yasaklanmasına ya da belli sınırlar içine hapsedilmesine yol açmıştır. Böyle zamanlarda ve yerlerde gerçek anlamda felsefeden söz etmek imkansız olmuştur.

Buna göre felsefe aşağıdaki ortamlardan hangisinde gelişemez?

- A) Yeni düşüncelere saygı duyulan toplumlarda
- B) Özgürce fikir üretilebilen toplumlarda
- C) Baskıcı ve tutucu toplumlarda
- D) Dogmatik düşüncenin olmadığı toplumlarda
- E) Sorgulamanın esas alındığı toplumlarda

2. Felsefi düşünce, insan toplumunun diğer temel kültürel kurumları ile o kadar yakından bağlantılı olmuştur ki dönemin genel entelektüel karakterini, dünya görüşünü, özel düşünce yöntemlerini temel savlarını ve düşünce ortamını genellikle bu çağın felsefesi olarak adlandırırız.

Buna göre felsefi düşünce için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yaşadığı çağa bağlı olarak şekillenir.
- B) Toplumsal koşullardan bağımsız değildir.
- C) Dönemin görüşlerinin bir yansımasıdır.
- D) Fikirlerinde sosyal değerlerden etkilenir.
- E) Özgür düşünerek toplumu yeniler.

3. Felsefe, hayata bütüncül bakabilmenin anahtarını verir bize. Evrene, topluma ve insan düşüncesine yön veren ilkeleri sunar önümüze. Bu nedenle felsefe öğrenmek, yaşamın en genel yasaları hakkında perspektif sahibi olmak demektir.

Parçaya dayanarak felsefe için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Eleştirel bir tavra dayandığı
- B) Geniş bir alanın bilgisi olduğu
- C) Kendi tarihinin ürünü olduğu
- D) Akla dayalı bir etkinlik olduğu
- E) İlerleme niteliğinden yoksun olduğu

4. "Felsefe yapan insan için, kendiliğinden anlaşılır, apaçık bir olgu yoktur." diyen bir düşünür, felsefenin hangi özelliğine dikkat çekmektedir?

- A) Konusunun genelliğine
- B) Anlama, kavrama isteği oluşturduğuna
- C) Sonuçlarının evrenselliğine
- D) Bireysel yaklaşım olduğuna
- E) Konusunun anlaşılmaz olduğuna

5. Felsefi düşünce, genel geçer ve kesinlikten uzak, önyargısız, iyi temellendirilmiş, güvenli ve tutarlı olarak ortaya konan bilgidir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi felsefenin bir özelliği değildir?

- A) Her sorunu aklın süzgecinden geçirir.
- B) Açıklamalarında bitmişlik ya da kesinlik yoktur.
- C) Filozofun kişiliği önemli rol oynar.
- D) Sistemli, düzenli ve birleştirilmiş bir bilgidir.
- E) Belli bir alanı konu olarak ele alır.

6. Bilginin kaynağı ile ilgili Auguste Comte'un ulaştığı sonuçlar John Stuart Mill ile benzerlik gösterebilir ve hatta bu bilgiler yüzyıllar sonra yaşamış düşünürlerin düşünceleriyle bile benzeşebilir.

Yukarıdaki açıklamadan yola çıkılarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Felsefe subjektif ancak evrensel bir bilgidir.
- B) Felsefe yığılan bir bilgi türüdür ama ilerlemez.
- C) Filozoflar bir soruya birbirine benzer cevaplar verebilirler.
- D) Felsefede her filozof kendinden önceki düşünürlerin bütün fikirlerini eleştirmiştir.
- E) Felsefe bütüleştirici bir özelliğe sahiptir.

7. Din Felsefesinde "Tanrı vardır."
"Tanrı yoktur."
"Tanrı'nın ne varlığı, ne yokluğu bilinebilir." önermelerinin her biri doğru olabilir.

Buna göre felsefedeki görüşlerin doğru olabilmeleri aşağıdakilerden hangisine bağlıdır?

- A) Soyut konularla ilgili olmalarına
- B) Akıl ve mantık ile temellendirilmelerine
- C) Birbirlerine zıt düşünceler olmalarına
- D) Dinlerle ilgili olmalarına
- E) Filozoflar tarafından savunulmuş olmalarına

8. – Hobbes'a göre "Felsefe yapmak doğru düşündürmektir."
– Bacon'a göre "Deney ve gözleme dayanan bilimsel veriler üzerine düşündürmektir."
– Epiküros'a göre ise "Mutlu bir yaşam sağlamak için tutarlı, eylemsel bir sistemdir."

Buna göre felsefe ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Felsefe sistemli bir bilgi bütünüdür.
- B) Felsefe çağını yansıtan bir aynadır.
- C) Felsefe her filozofta farklı bir anlam bulur.
- D) Felsefe toplumun gelişmesine katkı sağlar.
- E) Felsefe, özgür düşüncenin önünü açar.

9. Felsefede önemli olan soru sormaktır, varılan noktadan ziyade o noktaya nasıl, hangi yollarla varılacağı daha önemlidir.

Yukarıdaki parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

- A) Felsefe, insana dünya görüşü sağlar.
- B) Felsefe diğer bilimlere yardımcı olur.
- C) Felsefe, soyut olanı ele alır.
- D) Felsefede önemli olan bilginin aranmasıdır.
- E) Felsefede kesinlik şarttır.

10. "Felsefe sözcüğü farklı çağlarda farklı filozoflarca farklı anlamlarda kullanılmıştır. Dolayısıyla filozoflar "felsefe" kelimesinin anlamı üzerinde bile anlaşmazlarken diğer felsefe sorularının cevapları konusunda anlaşma olasılıkları yoktur."

Parçada felsefenin hangi özelliği vurgulanmaktadır?

- A) Birleştiriciliği
- B) Tutarlılığı
- C) Genelliği
- D) Düzenliliği
- E) Öznelliği

11. Felsefe sadece insan düşüncesinin değil, duyguların kuşuların ve tüm yapıp etmelerin ürünüdür. Felsefenin yaşaması insan ilişkilerinin, duygularının için içine girmesiyle mümkündür.

Aşağıdakilerden hangisi felsefi bilginin özelliği değildir?

- A) Olması gerekeni de inceler.
- B) Neden sorusuna yanıt arar.
- C) Sonuçları kesindir.
- D) Sistemattir.
- E) Özneldir.

12. "Nerede bir dünya varsa, nerede ölçüler geçerliyse, nerede bir yargı veriliyorsa felsefe oradadır. Bu gün felsefeye başka yollar yeri doldurulamaz büyük bir görev düşüyor. Bu görev de, felsefeyle bilim arasındaki ilişkinin açıklığa kavuşturulmasıdır. Bu görev her sorunu içine alan bir uzmanlar sorunudur. Bu sorun, vazgeçilmez çağdaş bilimin anlam ve sınırlarını gerçek felsefe olanakları içinde temellendirmedir. Bilim sorunu, felsefenin sürdürdüğü çabaların büyük görevlerinden biridir."

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Felsefenin alanına giren konuların belirsizliği
- B) Felsefenin sistemli ve düzenli olduğu
- C) Felsefenin kullanması gereken yöntemi
- D) Felsefenin günümüzdeki işlevi
- E) Felsefenin dolaylı yoldan teknolojiye etkileri

ÇÖZÜMLER

1. Felsefe MÖ. 6. yüzyılda Antik Yunan'da doğmuştur. Dinden ve mitolojiden bağımsız olarak, evreni evrene dayanarak açıklayan felsefe, özgür düşünce ortamlarında gelişir. Dogmatik düşüncenin olmadığı, sorgulamanın temel alındığı, yasaklama ve zorlamanın olmadığı toplumlarda yeşerir. Baskıcı ve tutucu toplumlarda felsefe gelişemez.

YANIT C

2. Her felsefi sistem, içinde bulunduğu çağın hakim görüşünü yansıtır. Dolayısıyla filozoflar fikirlerinde sosyal değerlerden etkilenir, yaşadığı döneme göre düşünür. Filozoflar düşüncelerinde toplumsal koşullardan bağımsız olamazlar. Bu nedenle çağına göre düşünen filozof yani felsefe, özgür düşünerek toplumu yeniler denilemez.

YANIT E

3. Parçada felsefenin hayata bütüncül bakabilmenin anahtarı olduğu, insan yaşamına ve düşüncesine, evrene yön verdiği anlatılmaktadır. Yani felsefe her türden merak uyandıran konularda perspektif sahibi olmanın yolunu açar. Bu da felsefenin geniş bir alanın bilgisi olduğu sonucuna varmamızı sağlar.

YANIT B

4. Felsefe evren karşısındaki merak ve hayretten doğmuştur. İnsanlar temel ihtiyaçlarını giderdikten sonra evrene dönmüş ve evrende gerçekleşen olguları açıklama, bilme ve anlama isteği duymuştur. Merak edilen konular ise felsefenin sorgulayıcı tavrı ile anlaşılır kılınmaya çalışılmıştır. Bu nedenle felsefe anlama, kavrama isteği oluşturmaktadır.

YANIT B

5. Felsefi etkinlikte sorgulanan her konu akıl ve mantık ilkeleri çerçevesinde ele alınır. Her filozof aynı konulara farklı bakış açılarıyla açıklık getirir. Bu nedenle felsefede bitmişlik ve kesinlik yoktur. Felsefe öznel açıklamalar içerdiğinden bu açıklamalarda filozofun kişiliği önemli rol oynar. Bu açıklamalar her ne kadar öznel olsa da kendi içinde sistemli, düzenli ve birleştirilmiştir. Bu sistemli açıklamalar da sadece belli bir alan değil, insanın merak ettiği her türlü konu ele alınır.

YANIT E

6. Felsefede konu alanı çeşitlilik göstermesine rağmen hemen hemen her filozof aynı konularda farklı bakış açılarıyla bilgi üretmişlerdir. Bu nedenle bilginin kaynağının ne olduğu konusunda düşünen filozofların ve daha sonraki dönemlerde yaşamış olan filozofların aynı soruya benzer cevaplar verdikleri görülebilir.

YANIT C

7. Bir felsefe alanında, aynı konular üzerinde düşünen filozoflar farklı açıklamalar yapabilirler. Örneğin, din felsefesinde “Tanrı’nın varlığı” problemine bazıları vardır (Teizm), bazıları yoktur (Ateizm), bazıları da Tanrı’nın varlığı ya da yokluğunun bilinemez (Agnostisizm) olduğu açıklaması getirebilirler. Bu açıklamaların hepsi de geçerlidir. Çünkü filozoflar görüşlerini akıl ve mantık ile temellendirir, tutarlı bir sistem olarak sunarlar.

YANIT B

8. Felsefenin tam bir tanımı yapılamaz. Çünkü her filozof felsefeyi kendi açısından tanımlar. Bu nedenle felsefenin anlamı filozoftan filozofa değişir. Felsefe her filozofta farklı bir anlam bulur.

YANIT C

9. Filozoflar işlerini yaparken sorulardan yararlanır. Filozofun elindeki sorular, problemlere çözüm getirmenin anahtarıdır. Genellikle, karşılaşılan problemler zaman içinde pek fazla değişmez. Zamanla değişen, filozofun problemin çözümünde rol oynayan farklı etkenleri seçebilmesi, doğru soruyu sorabilmesidir. Böylece her doğru sorun, ana problemi çözmeye, bilgiye yaklaştırır. İşte bu nedenle bilgelik sevgisi anlamına gelen felsefe de amaç bu bilginin aranmasıdır.

YANIT D

10. Felsefe filozoflar tarafından yapıldığından her filozof felsefeye farklı anlam yüklemiş, kendi bakış açısıyla felsefeyi tanımlamıştır. Bu durum da felsefenin kişisel, öznel olduğunu gösterir.

YANIT E

11. Felsefe sürekli ve kesintisiz bir araştırma etkinliğidir. Filozoflar bu nedenle her türlü problem üzerinde düşünce üretir. Fakat felsefe sadece insan düşüncesiyle, duygular, kuşkular gibi insanın tüm yapıp etmelerinin ürünüdür. Bu türden faaliyetler ise olanın değil olması gerekenin incelendiği, neden soruna yanıt arandığı, öznel ve sistematik faaliyetlerdir. Bu öznel açıklamalarda sonuçlar kesin değildir, felsefede kesinlik yoktur.

YANIT C

12. Parçada felsefenin günümüzde, bilim ve felsefe arasındaki ilişkiyle ilgilendiği, çağdaş bilimin anlam ve sınırlarını temellendirme çabası taşıdığı anlatılmaktadır. Yani günümüzde felsefe, bilimi sorgulaması işlevini üstlenmiştir.

YANIT D

YAZILI OLUYORUM

1. Bilinç ile özbilinç kavramlarını tanımlayarak aralarındaki farkı yazınız.
2. Felsefe ile hikmet arasındaki ilişkiyi kısaca belirtiniz.
3. Felsefenin kelime anlamını yazınız.
4. Felsefe neden özgür düşünceye dayalı olmak zorundadır? Açıklayınız.

5. Filozofların felsefeyi neden farklı tanımladıklarını açıklayınız.
6. Kant'ın "Felsefe değil felsefe yapmak öğrenilir" sözünden ne anlıyorsunuz? Yazınız.
7. Felsefeye neden ihtiyaç vardır? İnsanlığın gelişimi, birikimi açısından değerlendirerek kısaca açıklayınız.
8. Bilme etkinliği nasıl gerçekleşir? Açıklayınız.

1. Felsefe her şeyden önce dogmatizme karşı tavrı alıştırdır. Felsefe özgürlük bakışıdır. Yani çok seslilik-tir. Felsefenin öncülleri daima kalıplılığa, kesin yargılara karşı olmayı sağlamışlardır.

Parçada aşağıdaki yargılardan hangisi vurgulanmıştır?

- A) Felsefe evrenseldir.
B) Felsefe demokratiktir.
C) Felsefe bir düşünce sistemidir.
D) Felsefe davranışları anlamadır.
E) Felsefe insan merkezlidir.

2. Gerçek felsefe MÖ. 6. yy'da İyonya'da ortaya çıkmıştır. İyon filozofları dinden, gündelik yaşamdan bağımsız olarak evreni merak ve hayret duygusuna bağlı olarak açıklamaya çalışmışlardır.

Buna göre İyon filozoflarının bilgiyi oluştururken temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Deneysel bilgilere ulaşmak
B) Fayda amacıyla bilmek
C) Öznel bilgiler oluşturmak
D) Bilmek için bilmek
E) Dinsel görüşleri yaymak

3. Büyüdükçe dünyaya hayret etme yeteneğimizi yitiriyoruz. Dünyayı sıradan ve alışıldık olaylar ve olgular bütünü olarak görmeye başlıyoruz. İşte filozofların bizde yeniden canlandırmaya çalıştığı şey de budur. Çünkü her şeye rağmen içimizde bir ses, yaşamın büyük bir sır olduğunu söyler. Bu, bizim bir zamanlar daha düşünmeyi öğrenmeden önce yaşadığımız bir duygudur. Bir filozof da dünyaya alışmayı bir türlü beceremez. Dünya onun için halâ akıl almaz bir şey, halâ sırlarla dolu gizemli bir şeydir. Filozofla küçük çocukların önemli ortak yanları budur; bir filozof ömrü boyunca duyarlı bir çocuk olarak kalır.

Bu parçaya göre aşağıdaki özelliklerden hangisi filozof olmanın ön koşuludur?

- A) Felsefi düşünce birikiminden beslenme
B) Olguları yansız bir tavırla gözleme
C) Toplumsal değişimlerden etkilenme
D) Büyük bir merakla her şeyi sorgulama
E) Yaşadığı çağın ele alınmamış temel sorunlarından yola çıkma

4. Sözlüklerde tabu "Dokunulmaz olan, kendi içinde belli bir mana taşıyan; her bakımdan değiştirilmesi yasak olan." diye tanımlanır. Felsefe tarihi işte bu tabularla savaş tarihidir. İlk filozoflardan günümüz filozoflarına kadar bu savaş kesintisiz sürmüştür. Filozof toplumun, çağın değerlerine esir olan kişi değildir. Değerlerle iyi geçinmek diye bir derdi yoktur filozofun. O aklın ve mantığın kurallarına uygun olarak tabu olan ne varsa sorgular, tartışır, eleştirir. Bu tavrı ona en doğru olanın yolunu açar.

Parçaya dayanarak filozof için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Rasyonel bir bakış açısına sahip olduğu
B) Sorgulayıcı bir tavrı sergilediği
C) Özgür düşünceye önem verdiği
D) İdeal olana ulaşmaya çalıştığı
E) Toplumsal olaylardan kendisini soyutladığı

5. Felsefede yeni ve özgün bir felsefi sorunu ortaya atmanın, en az bir felsefi soruna cevap vermek kadar değerli olduğundan söz edilebilir. Felsefi sorunlar niteliğe yönelik sorular olduğundan felsefede daha önceki felsefi düşünme ve araştırmanın ilgi alanı içinde olmayan bir varlık alanının, felsefi düşünce alanının içine sokulması ve felsefi kılınması, bundan dolayı cevapların öznel olması çok önem taşıyan bir özelliktir.

Bu parçadan felsefe hakkında aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Felsefi düşünce öznel nitelik taşır.
B) Felsefi düşüncede önemli olan özgün soru sormaktır.
C) Felsefe yeni sorular ortaya koymaya çalışır.
D) Felsefede var olan sorulara cevap vermek kadar soru sormakta önemlidir.
E) Felsefi düşüncede önemli olan olgusal alandan hareket etmektir.

6. Gerçek bir felsefeden bütün bir dünya görünür. Bir gün bir Türk felsefesi olacaksa bu felsefe dünyayı bilen, tanıyan, onunla içli dışlı olan, onu tüm tarihinde ve uzak köşelerine kadar kavrayan bir felsefe olacaktır. Felsefe yapmak için felsefenin alanından insan bilimlerinin alanına uzanmak, hatta tüm kültür alanlarına, bilim kadar siyasete ve sanata uzanmak zorunluluğu vardır.

Parçada felsefenin aşağıdaki özelliklerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Birleştirici ve bütünleştirici olması
- B) Sistemli ve tutarlı olması
- C) Subjektif bir etkinlik olması
- D) Sorgulayıcı bir tavra dayanması
- E) Mantık ilkelerine bağlı olması

7. Filozoflar yaşama ilişkin pek çok deneyimi ve yaklaşım biçimini bütünsel bir anlam örgüsü oluşturacak biçimde anlamaya çalışan kişilerdir. Bu durumda felsefe varolan şeylerin tümel bilgisiyle derinden ilgilenen insanların üstlendikleri bir etkinliktir.

Buna göre, felsefe için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Yaşama ilişkin en kapsamlı sorgulama ve bilgi arayışıdır.
- B) İnsanın iç dünyasındaki olayları aydınlatma yöntemidir.
- C) Deneyimlerimizi doğrulamak için girişilen bir araştırmadır.
- D) Doğada olup bitenleri açıklama çabasıdır.
- E) Bilimin açıklayamadığı durumları konu edinen bir çalışmadır.

8. Her felsefeci bir öncekinin eleştirisini yaparak kendi görüşlerini ortaya koyar. Bir öncekini eleştirmek demek onun hakkında şüphe veya kuşku duymak demektir. Şüphesiz veya kuşkusuz felsefi düşünce olamaz. Felsefi düşünme, bir tavır olarak kuşkuculuktan beslenerek oluşur. Felsefenin olduğu her yerde şüphe de vardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Felsefeci bilginin imkanını reddeder.
- B) Felsefe birikimli olarak ilerler.
- C) Felsefenin ruhunda sorgulama vardır.
- D) Felsefenin amacı evrenselliğe ulaşmaktır.
- E) Felsefede hedef son sözü söylemektir.

9. Felsefe her zaman akıl ve mantık ilkelerini kullanarak bir tutarlılık oluşturur ancak toplumların zamanla felsefenin önemini kavraması felsefeyi daha da işlevsel hale getirmiştir. Çağdaş toplumların felsefi düşünme biçimlerini artık ilköğretim düzeyinde vermeye başlamaları da buna örnektir.

Parçada felsefenin hangi özellikleri ön plana çıkarılmıştır?

- A) Objektiflik – Tutarlılık
- B) Mantıksallık – Eleştirelilik
- C) Tutarlılık – Yaşamın içinde yer alma
- D) Öznellik – Tutarlılık
- E) Evrensellik – Eleştirelilik

10. Felsefe yapmak için bir neden de, sorunlarımızı çözmemizde, alternatif fikirler üretmemiz ve daha sağlıklı kararlar vermemizde bize yardımcı olmasıdır. Öyle ki, felsefe, yanlış olanı evetlemekten ve önemsiz olanla yetinmekten sakınmamızı sağlar.

Aşağıdakilerden hangisi felsefeyle ilgili olarak yukarıda anlatılmak istenilene ters düşer?

- A) Karşılaştığımız sorunlarda alternatif çözümler üretmemize yardımcı olur.
- B) Yaşantımızı karmaşadan düzene çevirme becerisi sağlar.
- C) Salt kuramsal bir etkinlik olarak bizi soyut bir dünya anlayışına yönlendirir.
- D) Bizi iyi yaşamaya yönlendirir.
- E) Olumsuz olana karşı koyma gücü ve isteği kazandırır.

11. "Felsefi bilginin soruları evrensel, cevapları ise öznelndir."

Bu durum felsefi bilginin hangi özelliğini desteklemektedir?

- A) Yığılımlı olmasını
- B) Rasyonel olmasını
- C) Sistemli olmasını
- D) Tümel olmasını
- E) Sorgulayıcı olmasını

1. Felsefi yapıtlar belli bir dönemin ürünüdür. Her yapının içinde yaşanan dönem ve koşulları yatar. Bugün o yapıtı anlamayabiliriz. Fakat çağının özellikleri içinde değerlendirirsek o yapıta gerçek değerini kazandırmış oluruz.

Bu parçada anlatılmak istenen temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefi görüşler, ortaya kondukları döneme göre değerlendirilmelidir.
 B) Filozofların farklı düşünce sistemleri vardır.
 C) Felsefi araştırmalar sadece bir kez gerçekleştirilir.
 D) Felsefi yapıtlar ortaya koymak cesaret ister.
 E) Felsefe güçlüklerle dolu bir alandır.

2. “İnsanı öteki canlılardan ayıran en önemli özellik soru sormasıdır. Filozof sorulara cevap vermekten çok sorular üzerine düşünürken insanın merak özelliği ile hareket eder. Bu nedenle felsefi yapıtlara bakıldığında, çeşitli sorular sorulduğu ve bunların üzerinde çalışıldığı görülür.”

Parçaya göre, felsefede soruların ortaya çıkmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eleştirel bir tavır kazanma isteği
 B) Aynı konu üzerinde farklı düşüncelere sahip olma isteği
 C) Düşünceyi pratikte kullanma isteği
 D) Anlama ve bilme ihtiyacını giderme isteği
 E) Doğruları ve yanlışları bulma isteği

3. Felsefeye yönelik çabalarımız sorgulama süzgecinde geçmek zorundadır. Ön yargılarımızla felsefe yapamayız, ön yargılara bağlı bir düşünce her zaman felsefeden uzaktır.

Parçada felsefeyle ilgili vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sonuçlarının varsayıma dayandığı
 B) Eleştirel bir bakış açısına sahip olduğu
 C) Evrensel olduğu
 D) Düşünce üzerine düşünme etkinliği olduğu
 E) Bilme isteği ile dolu olduğu

4. Felsefe ve bilim gerçeği anlama ve bilme merakının ürünüdür. Her ikisi de akıl ve mantık ilkelerini kullanır. Bilim, ilgisi olduğu varlık alanında, bu alana özgü olaylarla ve bu olayların nedenselliğiyle ilgilidir. Felsefe ise, sınırlı bir varlık alanını aşan, bütünlleştirici ve kuşatıcı bir etkinliktir. Felsefe, bu aşkınlığına rağmen, gerçeği bilme isteğini filozof bağlamında ortaya koyması nedeniyle, bilimin nesnelliliğine sahip olamaz.

Bu parçada ifade edilen ilişkiye dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Bilim ve felsefe bazı ortak ilkelerden yararlanır.
 B) Felsefenin varlık alanı sınırlı değildir.
 C) Bilim, bilme merakını uygulamaya dönüştürür.
 D) Felsefe kesin bilgiler sunar.
 E) Bilimin, ilgi duyduğu olaylar sınırlıdır.

5. Günümüzde bilimlerin baş döndürücü bir hızla ilerlemesine karşın felsefe öneminden hiçbir şey kaybetmedi. Varlık, bilgi, değer gibi ana konuların yanı sıra bilim, sanat, insan, etik, siyaset, toplum, teknik gibi alanlarda görev üstlenmeyi sürdürdü. İnsana saygının yerleşmesinde, insan haklarının etik ilkelere temellendirilmesinde küçümsenemez bir yol alınmasına öncülük etti.

Bu parçaya dayanarak felsefe için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Günlük yaşam üzerindeki etkisini görmek güçtür.
 B) Kesin bilgiye ulaşmanın en etkili yöntemidir.
 C) İnsan yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır.
 D) Yalnızca özgür ve bağımsız bir ortamda gelişebilir.
 E) Her toplumu farklı bir biçimde etkiler.

6. Felsefi bilgi ve sanatsal bilgi işlevleri bakımından birbirlerine çok yakındırlar. Felsefi bilgi hayretten doğmuştur. Sanatsal bilgi de insanın çevresindeki olaylar ya da nesnelere karşısındaki duygulanımlarını, heyecanlarını değişik biçimlerde ifade etmesiyle ortaya çıkan bilgidir. İkisi de insanın yaratıcı gücünün ürünüdür, subjektiftir.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Felsefe öznel bir alandır.
- B) Felsefi bilgi merak ve hayretin ürünüdür.
- C) Sanatsal bilgi kişisel yaratıcılığa dayanır.
- D) Felsefenin ve sanatın hareket noktası meraktır.
- E) Felsefe de sanat da özeldir.

7. Filozof varlık hakkındaki görüşünü kendisine özgü bir bilgi sistemi halinde ortaya koymak ister. Bu nedenle felsefede bir matematik teoremi ya da fizik yasası gibi kesin doğrular oluşmamıştır. Tarih boyunca, sistemler sistemleri izlemiştir; her filozof, kendinden önce gelenin görüşlerinden farklı kimi zaman onlara zıt bir görüşle ortaya çıkmıştır. Bir başka deyişle her filozof, dünyaya belli bir bakış ve açıklama biçimine sahiptir ve onu ortaya koymakla yetinir.

Parçada, aşağıdakilerden hangisi vurgulanmıştır?

- A) Felsefe mutlak sonuçlara sahip değildir.
- B) Her çağ farklı bir felsefi sistem doğurmuştur.
- C) Düşünürler kendilerine özgü felsefe üretmişlerdir.
- D) Felsefede birikimli ilerleme söz konusu değildir.
- E) Her filozof tüm zamanlar için açıklama yapar.

8. Felsefe bilgisi, düşünen öznenin nesneyi merak etmesi ve ona yönelerek, onu sorgulaması ve anlamasıyla ortaya çıkan tutarlı, önyargısız, akılla temellendirilmiş düşüncelerden oluşan bilgi türüdür.

Verilen tanımda felsefenin aşağıdaki özelliklerinden hangisine değinilmemiştir?

- A) Eleştirel olma
- B) Mantıksal olma
- C) Rasyonel olma
- D) Birikimli olma
- E) Öznel olma

9. Prof. Nermi Uygur'a göre; "Felsefe bir araştırmadır. Araştırma, sorularını sık sık yenileyen bir çalışma biçimidir. Her araştırma gibi felsefe de yeni sorulara açıktır. Nerde sorular hep aynı kalmışsa orada felsefe, araştırma olmaktan çıkmış demektir... Felsefenin değişmez bir kuruluşu yoktur; değişik sorularla kendini korur."

Bu parçada felsefi soruların hangi özelliğinden söz edilmektedir?

- A) Soruların kendi cevaplarını içerdiğinden
- B) Eleştirel bir tutum ve çabaya dayandığından
- C) Akıl ve mantık ilkelerine uygun olarak tasarlanmasının gerekliliğinden
- D) Doğrusal ilerleme gösterdiğinden
- E) Olaylar arasındaki ilişkileri açıkladığından

10. Geçmişteki kullanımına baktığımızda "felsefe" sözcüğüne farklı çağlarda, farklı filozoflarca çok değişik anlamlar verildiğini görürüz. Kimisi felsefeyi tek tek bilimlerin temeli saymıştır. Kimileri için felsefe, bilimlerin anası, içerisinden çıktıkları kaynaktır. Kimileri içinse, yaşam bilgeliğidir, felsefe evrensel değerlerin bilimidir.

Parçaya dayanarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Felsefeyi herkesin uzlaşacağı, içerikli bir biçimde tanımlamak olanaksızdır.
- B) Felsefenin kendisine özgü bir konusu yoktur.
- C) Felsefi sorunlar ahlaki değerler üzerinde yoğunlaşır.
- D) Felsefe bilimden bağımsız olarak tanımlanamaz.
- E) Felsefenin tanımında genel kavramlara yer verilmelidir.

1. Tarihsel kaynaklar bize gösteriyor ki felsefe terimini ilk kez kullananlar Antik Yunanlılardır. Antik Yunan'da önemli bir filozof olan Pythagoras felsefe terimini kullanan ilk kişidir. O, bilgelik anlamına gelen "sophia" ve seven anlamına gelen "philia" sözcüğünün birleşmesi sonucu bilgeliği ya da bilgiyi seven anlamına gelen philosophia sözcüğünü ilk defa kullanmıştır.

Bu açıklamaya dayanarak aşağıdakilerden hangisine varılabilir?

- A) Felsefe akla dayalı bir bilgidir.
- B) Felsefe tamamen öznel bir etkinliktir.
- C) Felsefe hayatı sorguya çekmektir.
- D) Felsefe bilgiyi sevme işidir.
- E) Felsefe insanı aydınlatmak için uğraşır.

2. Felsefe, bilginin ve bilgeliğin sevgisidir. Bilgelik ise bilginin kendisinden de nesnesinden de farklı olmak üzere, insan hayatının anlamı ve değerine ilişkin derin düşünceler ile bireyin olgunlaşması halidir. Bilgelik aynı zamanda sahip olana mutluluk verecek, kurtuluş sağlayacak değerli bir durumdur. Bilgelik, Sokrates'in uğruna ölümü göze aldığı şeydir.

Paragrafta aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Felsefe, filozofların sorulara verdikleri öznel cevaplardan oluşur.
- B) Felsefe, sorunun sonucuyla değil, çözülüş şekliyle ilgilenir.
- C) Felsefe evrensel nitelikteki konuların araştırılmasına öncelik verir.
- D) Felsefenin amacı insana pratik anlamda fayda sağlamak olmalıdır.
- E) Felsefe insana mutluluk sağlama amacı taşıyan, bilgelik peşinde koşan etkinliktir.

3. Felsefe Antik Dönem'de sadece "bilmek için bilmek" uğruna yapılmış, Romalılar döneminde ise filozoflar "pratik yarar" konusu ile ilgilenmişlerdir. Ortaçağ'da Hristiyanlığın temellendirilmesi ile uğraşan felsefe, özgür ve araştırmacı kimliğini yitirmiştir. Yeniçağ'da ise eleştirel aklın gücü ile bilimleri sorgulama sürecine girmiştir.

Buna göre felsefe için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Ele aldığı konuların evrensel olduğu
- B) Ortamın ve dönemin koşullarından etkilendiği
- C) İnsanın düşünce evrenini genişlettiği
- D) İdeal bir yaşam tarzını mümkün kıldığı
- E) Ürettiği bilgilerle sosyal değişimi hızlandırdığı

4. Felsefe sorularına, felsefe tarihi boyunca farklı filozoflar farklı cevaplar getirmişlerdir. Felsefi bir soruna, herkesin üzerinde anlaşabileceği bir yanıtın getirilmesiyle o soru artık bilimin alanına girer.

Aşağıdakilerden hangisi bunun nedenidir?

- A) Çünkü o soru üzerinde çok fazla düşünülmüştür.
- B) Çünkü filozof o konuyla artık ilgilenmemektedir.
- C) Çünkü felsefe çözülmemiş konularla ilgili sorularla ilgilenir.
- D) Çünkü filozof diğer konuları da ele almak istemektedir.
- E) Çünkü filozof o soruyu görmezden gelmektedir.

5. Felsefe hiçbir bilgiyi doğru kabul etmez felsefe için sorgulanamayacak, tartışılmayacak hiçbir konu yoktur.

Parçada felsefenin hangi özelliğinden söz edilmektedir?

- A) Yönteminin akıl yürütme olmasından
- B) Evreni ve varlığı açıklamak istemesinden
- C) Evrensel problemleri ele almasından
- D) Eleştirel bir yapıya sahip olmasından
- E) Öznel bir yapıya sahip olmasından

6. Aşağıdakilerden hangisi felsefenin ilgilendiği konulardan biri olarak gösterilemez?

- A) Bilginin kaynağını araştırma
- B) Ruhun ölümsüzlüğünü sorgulama
- C) Tarihsel olayları yer ve zaman olarak sınıflama
- D) İnsan yaşamını anlama ve açıklamaya çalışma
- E) Bilimlerin metodlarını inceleme

7. Herhangi bir felsefe savının gerekçelendirilmesi, onun doğruluğunun mantık kurallarına uygun olarak başka doğru önermelerden çıkarılabilesidir. İşte bundan ötürü mantık, felsefenin ayrılmaz bir ögesidir.

Parçada felsefenin hangi özelliği vurgulanmaktadır?

- A) Tutarlılık
- B) Birikimlilik
- C) Öznellik
- D) Eleştirelilik
- E) Genelleyicilik

8. Felsefe, kesin olarak bildiğimizi sandığımız birçok şeyin aslında hiç de doğru olmadığını ortaya çıkaran, doğa, toplum, insan ve insanın evrendeki yeri ile ilgili temel açıklamalarda bulunan, var olanlar arasındaki ilişkileri ilkçağdan beri sorgulayan düşünsel çabadır.

Buna göre parçada felsefenin vurgulanan yönü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplumsal nitelik taşıması
- B) Olması gerekeni incelemesi
- C) Kendi içinde tutarlı olması
- D) Bitmişliğinin olmaması
- E) Bilimlere yol gösterici olması

9. “Temel ihtiyaçlar karşılandığında tüm insanların hâlâ ihtiyaç duyduğu başka şeyler var mıdır?” Filozoflara göre bu sorunun cevabı “Evet, vardır...”

Aşağıdakilerden hangisi filozofların sorduğu sorulardan biri değildir?

- A) Yaşamın anlamı nedir?
- B) Özgür olmak ne demektir?
- C) Varlığın ilk ana maddesi nedir?
- D) Ahlak neden zorunludur?
- E) Türler nasıl sınıflandırılır?

10. Felsefe insana bazı özellikler kazandırır. Örneğin; olaylara değişik açılardan bakabilmemizi sağlar. Böylece olayları doğru kavramaya ve önyargılardan kurtulmaya başlarız.

Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Akla dayanması
- B) Sistematik olması
- C) Subjektif olması
- D) Eleştirel olması
- E) Sonuçlarının varsayımlı olması

11. Felsefe insanın zorunlu bir yüzüdür.

Bu cümlede anlatılmak istenen düşünce nedir?

- A) Felsefe bütüncül bir bakış açısı sağlar.
- B) Felsefe aklın bir ürünüdür.
- C) Felsefe eleştireldir.
- D) Felsefe sistemattiktir.
- E) Felsefe yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır.

1. Felsefede her filozofun bir görüşü vardır ve bu görüş kendisine aittir. Belki fikirler zıttır ama yeri geldiğinde başka bir fikre ayna tutar.

Parçadan felsefeyle ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

- A) Evrensel olması
- B) Neden - sonuç ilişkisi içinde olması
- C) Objektif olması
- D) Refleksif olması
- E) Sorgulayıcı olması

2. Felsefe insan yaşamıyla ilgili her şeyi konu edinir. Çünkü felsefenin hareket noktası insan ve evrendir. Ancak ulaştığı sonuçları deneyle değil, mantıksal çıkarımlarla temellendirir.

Buna göre felsefe için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kendi içinde tutarlıdır.
- B) Olanı, olduğu gibi algılanmaya dayalıdır.
- C) Sistemli ve düzenlidir.
- D) Kesinlik ve bitmişlik yoktur.
- E) Akla ve mantığa dayalıdır.

3. Felsefe ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Felsefede cevaplar daha önemlidir.
- B) Sorgulama yapmaz.
- C) Eleştirel değildir.
- D) Kesinlik vardır.
- E) Yöntemi akıl yürütmedir.

4. Felsefe tarihi incelendiğinde ilk çağdaki soru ve problemlerin günümüzde de devam ettiği görülmektedir. Farklı boyut ve yaklaşımlar kazanmakla birlikte aynı sorulara bugün de yanıt arlanmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi felsefenin özelliklerinden biri **olamaz?**

- A) Evrensel olması
- B) Eleştireli olması
- C) İlerleme özelliğinin olması
- D) Birikimli ve yığılan olması
- E) Mantıksal olması

5. Niçin felsefe yapmalıyız? Felsefe bir düşünme etkinliği olarak bilgelik veya bilgi peşinde koşmak ise felsefenin bir değeri vardır. Kültürümüze yerleşmiş olan "Felsefe bir işe yaramaz" düşüncesi belki felsefenin maddi kazanç sağlamada pek katkısı olmadığını ifade eder. Fakat felsefe ruh güzelliği sağlar, mutluluğu amaçlar, kısaca felsefe yaşama sanatını öğretir.

Parçada görüşleri verilen filozof aşağıdakilerden hangisini eleştirmektedir?

- A) İnsanların eleştirel bakış açısını kazanamamasını
- B) İnsanların felsefeyi manevi duygularla benimsemesini
- C) Felsefenin dünyayı alışık olunandan farklı bir anlayışla yansıtmasını
- D) Felsefenin boş bir uğraş olarak görülmesini
- E) Felsefenin bir yaşam biçimi olarak görülmesini

6. Felsefenin; yaşamın anlamını, insanın evrendeki yerini ve hayatın sorgalamadaki amacı kesin yanıt-lara ulaşmak değil, sadece bu problemleri düşün-mek, kavramak ve tartışmaktır.

Parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisinin felsefenin temel işlevi olduğu söylenebilir?

- A) Doğayı denetim altına almak
- B) Bilimin verilerini sorgulamak
- C) Mutluluğa ulaşmanın yollarını saptamak
- D) İdeal bir toplumsal düzenin varlık koşullarını araştırmak
- E) Anlama ve açıklama ihtiyacını karşılamak

7. Eski Yunan'da yaşamış ilk filozoflar "Evrenin temeli ve kaynağı nedir?", "İnsan hayatının anlamı ve amacı nedir?" gibi sorulara akla dayanarak yanıt aramışlardır.

Bu parça aşağıda yöneltilen sorulardan hangisi-ne yanıt olabilecek niteliktedir?

- A) İlk felsefi görüşler nerede ve hangi sorularla or-taya çıkmıştır?
- B) Felsefe ile bilimin ortak özellikleri nelerdir?
- C) Bilimsel gelişme nasıl sağlanmıştır?
- D) İnsanlar kendi kaderlerini kendileri çizebilen öz-gür varlıklar mıdır?
- E) Bilginin kaynağı nedir?

8. Felsefe bize her tarihi çağı, o çağda egemen olan bakış açısıyla anlama olanağı verir.

Bu parçada felsefenin hangi özelliği vurgulan-maktadır?

- A) Çelişkilere yer vermeme
- B) Dönemin koşullarını yansıtırma
- C) Birleştirici, bütүнleştirici olma
- D) Öznel ve yaratıcı olma
- E) Eleştirici ve sorgulayıcı olma

9. İnsan kendini tanımak isteyen bir varlıktır; ne yaptı-ğını, ne yapmak istediğini, ne yapacağını bilmek is-ter. İnsan doğruları bulmadan demeyelim ama doğruları aramadan yaşayamaz. Bu nedenle felse-fesiz bir yaşam yaşanmaya değmez.

Parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Felsefesiz bir yaşam düşünülemez.
- B) Felsefeden yararlanmak insansal bir gereksi-nimdir.
- C) İnsan olmanın temel anlamı doğru bildiklerine göre yaşamaktır.
- D) Var olmak felsefi bir sorundur.
- E) İnsan doğal olarak kendini bilmek ister.

10. "Felsefenin özü, herhangi bir bilgiye ulaşmak değil, o bilgiyi aramak ve bu arayışı amaç edinmektir." **sözüyü vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Felsefenin ürettiği bilgiler tutarlıdır.
- B) Felsefede sorular sistematik olarak oluşturulur.
- C) Felsefe, sürekli bir düşünce yolculuğudur.
- D) Düşünme kavramlar arasında bağlantı kurma etkinliğidir.
- E) Filozofların gerçekliğe ilişkin yaklaşımları değiş-se de gerçek aynıdır.

11. Felsefe fikir çatışmalarının insana kazandırdığı önemli nitelikler vardır. Bizi düşünme tembelliğinden kurtarıp tartışmaya, zihnimizi aklın ışığında doğru-ları araştırmaya yöneltilir.

Buna göre, felsefe insanları aşağıdakilerden hangisine yöneltilir?

- A) Deneyim kazanmaya
- B) Prestij elde etmeye
- C) Bilge olmaya
- D) Gerçeği araştırmaya
- E) Filozoflara güvenmemeye

2. ÜNİTE

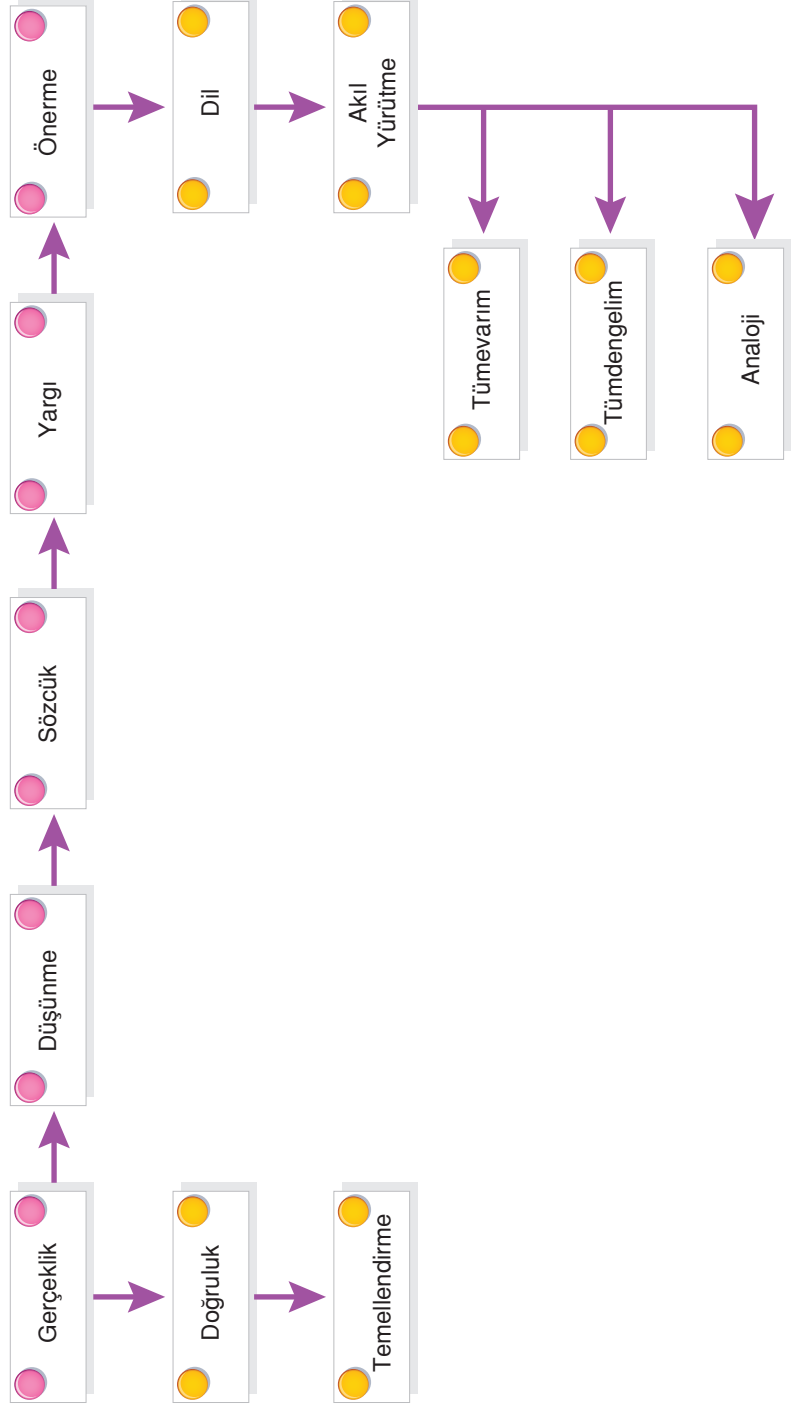
FELSEFE İLE DÜŞÜNME

FELSEFE İLE DÜŞÜNME

- *Düşünme ve Akıl Yürütmeye İlişkin Kavramlar*
- *Akıl Yürütme Yöntemleri*
- *Felsefe ve Dil*
- *Felsefi Bir Görüşün veya Argümanın Sorgulanması*

AKILLI HARİTAM

AKIL YÜRÜTME

FELSEFE İLE DÜŞÜNME

Akıl Yürütme ve Düşünmeye İlişkin Kavramlar

Bir canlı varlık türü olarak insana ayrıcalığını sağlayan onun düşünme ve dil (konuşma) yetisidir. İnsan bu yeteneklerini birlikte kullanarak yargıda bulunmanın birleştiği noktada ise bilme ve bilgi ortaya çıkar.

Düşünmek, fikir ve kavramlar yardımıyla yargılarda bulunmak ve bunlardan yeni yargılar elde etmektir.

Düşünmek, zihinsel bir olgudur. Düşünülen şey dil aracılığı ile ifade edilir. Düşünceler dile getirilmedikçe bilinemez. Bilinmeyen şeyin değerlendirilmesi ise olanaksızdır.

Düşünmenin en basit birimi **kavram**dır. Bir kavramın ne olduğunu anlamlandırabilmek, onun işaret ettiği şeyde bir özelliğin bulunup bulunmadığını denetlemeyi gerektirir. Bir kavramda bir özelliğin bulunup bulunmadığını denetlemenin yolu özne ile yüklemden oluşan ve kavram hakkında iddia (yargı) taşıyan bir ifade kullanmaktır. Bu ifade de kavram özne, özellik ise yüklem olarak içerilir. Bir kavramın işaret ettiği şeyde bir özelliğin bulunduğunu iddia etmek demek, kavramın kendisi ile yüklem olarak dile getirilen özellik arasında bağlantı kurmak ve bu bağlantıyı onaylamak demektir. İki kavram arasında bağlantı kurmaya ve bağlantıyı onaylamaya ya da reddetmeye **yargı**, yargıların söz ile ifadesine de **önerme** denir.

Kavram:	Nesnelerin zihindeki genel tasarımıdır.
Yargı:	İki kavram arasında bağlantı kurma ve bağlantıyı onaylama ya da reddetmedir.
Önerme:	Doğru ya da yanlış olabilen, bir yargı bildiren cümledir.

- Bir yargının, önerme sayılabilmesi için **mutlaka doğru** olması gerekmez. Başka bir deyişle yargı bildiren her cümle ister doğru ister yanlış olsun önermedir.

Örnek: "Tüm kuşlar iki ayaklıdır." önermesi **doğrudur**. "Tüm kuşlar dört ayaklıdır." **yanlış** bir önermedir.

Not

"Düşünmek, ruhun kendi kendine konuşmasıdır."
Platon

Not

"Düşüncelerimizin aynası yaşamlarımızın akışıdır."
Nietzsche

Not

Deneyim düşüncenin, düşünce ise eylemin çocuğudur."
Disraeli

Not

Acelede nedamet düşünmekte selamet vardır."
Türk Atasözü

Bilgi

Doğruluk ya da yanlışlık, bir özelliğin ya da durumun, öznenin (kavramın) işaret ettiği nesneye ait olup olmamasıyla belirlenir. Söz konusu özellik ya da durum kavramın işaret ettiği nesneye ait ise önerme doğru, değilse yanlıştır.

Bilgi

Bir yargının önerme olabilmesi için en az bir iddia, bir yargı dile getirmesi ve bir doğruluk değerine sahip olması gerekir. Dilek, soru, emir ve ünlem cümleleri bir yargı dile getirmezler. Bu cümleler önerme değildir. Çünkü bunların doğru ya da yanlış oldukları söylenemez.

Not

"Çok sağlam olmayan ilkelere yönelik her yargı bir görüştür.

Condillac

Not

"Görüş, herhangi bir şeyi doğru diye almaktır, bu arada bu yargıyla ilgili hem öznel hem nesnel bir yetersizlik bilincine sahip olmaktır."

Kant

ETKİNLİK - 1

Aşağıdaki cümlelerden önerme olanların yanına "X" işareti koyunuz.

Metaller ısıtılınca genişir.	
Bütün insanlar kardeştir.	
İnşallah sınavı kazanırsın.	
Umarım otobüs çabuk gelir.	
Eyvah! Çocuk düştü.	
Kalem mavidir.	

- Bazen yargılar bir iddiayı, bir hükmü dile getirir fakat bu iddialar bir doğruluk değerine sahip olmaz. İşte bu tür yargılara **görüşt** denir.

Görüşt:	Kişiden kişiye değışen ve insanların kendi düşüncelerini yansıtan yargılardır.
----------------	--

Görüştlerin doğruluğu kanıtlanamaz, ölçülemez, ispat edilemez.

Örnek: En güzel renk kırmızıdır.
Özlem güzel bir kızdır.
En zor ders felsefedir.

Görüşt çok zaman gerçekliğin bir yüzüyle ilgili öznel – nesnel bir duygu ve düşünce bütünüdür. Bu yüzden genel görüşlerden çok kişisel görüşlerden söz edilir ve görüş çok zaman değıştirilmeye hazır bir fikir görünümündedir.

Argüman: Bir tezi, bir görüşü desteklemek, doğrulamak veya güçlendirmek üzere getirilen, bir ya da birden fazla sayıda öncül ya da kabulden belli bir sonucun çikarsandığı kanıtlanma tarzı ya da formudur.

Bir argüman, bilimsel bir kanıtlamadan, kesin olarak doğru ya da yanlış olduğunun söylenememesi bakımından farklılık gösterir. Buna göre bir argüman geçerli ya da geçersiz, güçlü veya güçsüz olabilir, ama onun kesin sonuçlu olarak doğru veya yanlış olduğuna söylenemez. Bir argüman söz konusu olduğunda, onun bütününden ziyade, sadece tek tek bileşenlerinin yani öncüllerinin ya da sonucunun ayrı ayrı doğru ya da yanlış olduğundan bahsedilebilir.

Çünkü argüman, bir önerme veya bir görüş ileri sürmek için oluşturulan birbirene bağlı bir dizi ifade olarak tanımlanır.

ETKİNLİK - 2

Aşağıdaki ifadelerden felsefi bir argüman içerenlerin yanına "X" işareti koyunuz.

Gerçeklik her zaman kendisine yönelen bilinç tarafından görülen, algılanan bir şeydir. Deneyimlerimizin tamamı, bilinç tarafından kurulmuştur. Bu nedenle bilincin sistematik incelenmesi hedeflenmelidir.	
Her hakikat, gerçeklik alanı içinden geçen bir yola benzetilebilir. Bu yollardan birinin seçimi, yönün saptanması, gerçekliğin kendisinden ve yararlılığın türünden kalkarak yapılabilir.	
İnsanların beş temel duyusu yoktur. Baktığımız referans noktasına göre 9 ile 20 arasında temel duyusu vardır. Bunların arasında denge, duyusu hız-ivme duyusu gibi duyular vardır.	
Sol tarafımıza doğru uyuduğumuzda kalbimiz kan pompalamakta zorlanmaz. Bunun nedeni atardamarların vücudun sol kısmında bulunmasıdır. Sağ tarafa yatıldığında vücudumuz kanı önce yukarıya doğru pompaladığından kan akışımız yavaşlar.	

AKIL YÜRÜTME

Zihnin birbiriyle ilişkili önermelerden yeni bir önerme çıkarması işlemidir. Akıl yürütme, bir yargıdan diğerine geçilerek gerçekleşen bilgi edinme sürecidir. Böyle bir işlem için ise en az iki yargıya ihtiyaç vardır, ancak bunlardan birinin doğruluğu ötekine dayanılarak ileri sürülmüş olmalıdır.

Akıl yürütme yapabilmek için biri kanıtlayan (öncül), diğeri kanıtlanan (sonuç) durumunda en az iki önermenin varlığı gerekmektedir.

Bir akıl yürütmede sonuç ölçüllerden zorunlu olarak çıkıyorsa, o akıl yürütme **geçerli**, çıkmıyorsa **geçersiz** olur.

Geçerlilik: Öncül adı verilen önermelerin doğru olması durumunda sonucun da zorunlu ve kesin olarak doğru olmasıdır.

Örnek: Bütün meyveler vitaminlidir.
Elma bir meyvedir.
O halde elma da vitaminlidir.

Bu örnekte de görüldüğü gibi öncüller teker teker doğru, dolayısıyla akıl yürütme de doğrudur.

Geçersizlik: Sonucun öncüllerden zorunlu ve kesin olarak çıkarılamaması durumudur.

Bilgi

Aklın İlkeleri

Doğru ve düzgün akıl yürütme, aklın ilkelerini temel alarak düşünmektir. Dört tane akıl ilkesi vardır:

1. Özdeşlik İlkesi: Bir şeyin kendisi ile aynı olmasıdır. **Bir şey ne ise odur.** "A, A dır." sembolleriyle simgeleştirilir. Bir önermenin doğruluğu, kendisinin doğruluğu ile belirlenir.

Örnek: İnsan, insandır.

2. Çelişmezlik İlkesi: Bir önerme hem doğru hem yanlış olamaz. **Bir şey aynı anda ve aynı yerde hem kendisi hem de kendisinden başka bir şey olamaz.** "A, hem A hem de A olmayan olamaz." ifadesi çelişmezlik ilkesini vermektedir.

Örnek: Kapı hem açık hem kapalı olamaz.

3. Üçüncü Halin Olanaksızlığı İlkesi: Bir önerme ya doğru ya yanlıştır; bunların dışında üçüncü bir değer alamaz.

Örnek: Kapı ya açık ya kapalıdır. Üçüncü bir hal olmaz.

4. Yeter – Sebep İlkesi: Bu ilke, **bir önermenin ya da bir şeyin yeterli sebebi yoksa ne önerme doğru ne de bir şey var olabilir.** demektir. Her şeyin yeterli sebebi olması zorunludur.

Uyarı

Mantıkta geçerlilik ile doğruluk birbirinden farklı şeylerdir. **Doğruluk**, önermenin içeriği ile ilgilidir. **Geçerlilik** ise akıl yürütmenin mantık kurallarına uygun olup olmadığına bağlıdır.

Sıra Sende

Sınıf arkadaşım Ahmet, her fırsatta spor yapmaktan çok hoşlandığını, spordan zevk aldığını söyledi. Bura kadar her şey normaldi. Taki birgün beden eğitimi derslerine girmemek için rapor aldığını duyana kadar. Bu durum karşısında şaşkınlığımı ifade edecek söz bulamadım. Bu ifadedeki çelişikliği ve tutarsızlığı bulunuz.

Bilgi**Analitik Düşünme;**

Bir problemi veya konuyu **tümdengelim** yöntemi ile alt konulara ayırıp her bilgiyi ayrıca değerlendirebilme yeteneğidir.

Eleştirel Düşünme:

Akıl yürütme, analiz ve değerlendirme gibi zihinsel süreçlerden oluşan derinlemesine, dikkatli, aktif, değişmeye ve kendi kendini düzeltmeye açık, kontrollü ve nesnel, üst düşünme biçimidir.

Örnek: Ankara Türkiye'nin başkentidir.
Kar beyazdır.
O halde Ankara beyazdır.

Bu örnekte ise, akıl yürütmenin öncülleri teker teker doğru olmasına rağmen bu öncüllerden çıkan sonuç akıl ilkelerine, mantık kurallarına uygun olmadığı için geçersizdir. Aynı zamanda çıkan sonuç tutarsızdır.

Tutarlılık: Akıl yürütmenin, akıl ilkelerine ve mantık kurallarına uygun olarak yapılmasıdır.

Tutarsızlık: Akıl yürütmenin, akıl ilkelerine ve mantık kurallarına uygun olarak yapılmamasıdır.

AKIL YÜRÜTME YÖNTEMLERİ

1. Tümevarım (Endüksiyon): Özel ya da tekil önermelerden genel veya tümel önermelere doğru yapılan akıl yürütme şeklidir. Tümevarımın eksik ve tam olmak üzere iki çeşidi vardır.

a. Tam Tümevarım: Bir bütünü oluşturan parçaların hepsini tek tek inceleyerek bütün hakkında yargıda bulunmaktır. Bu tür tümevarımda çıkan sonuç kesin doğrudur.

Örnek: Türkiye'de bir hafta yedigündür.
İtalya'da bir hafta yedi gündür.
Fransa'da bir hafta yedi gündür.
O halde bütün ülkelerde bir hafta yedi gündür.

b. Eksik Tümevarım: Bir bütünü oluşturan parçaların hepsini değil, bir kısmını inceleyerek, bütün hakkında yargıda bulunmaktır. Bu tümevarımda sonucun doğruluğu kesin değil, olasıdır.

Örnek: Elif çalışır ve başarılı olur.
Deniz çalışır ve başarılı olur.
Onur çalışır ve başarılı olur.
O halde bütün çalışanlar başarılı olur.

2. Tümdengelim (Dedüksiyon): Genelden özele, bütünden parçaya ulaşma biçimindeki akıl yürütme yöntemidir.

Tümdengelimli akıl yürütmede öncüller mantıksal olarak sonucu içermekte ve kapsamaktadır. Bu durumda tümdengelim, öncüllerin doğru kabul edilmesi halinde zorunlu olarak geçerli bir çıkarımdır. Çünkü bütün için doğru olan, parçası için de doğrudur.

Örnek: Bütün insanlar ölümlüdür.
Sokrates insandır.
O halde, Sokrates'te ölümlüdür.

3. Analoji (Andırma - Benzeşim): Özelden özele ya da tekilden tekile ulaşma biçimindeki akıl yürütme yöntemidir. Genel özelliği bakımından tümevarım ve tümdengelimden birlikte kullanımından oluşan akıl yürütmedir.

Örnek: Mars ile Dünya su, hava ve toprak bakımından birbirine çok benzer.
Dünya'da yaşam vardır.
O halde Mars'ta da yaşam vardır.

Örnekte de görüldüğü gibi analogide sonuç, öncüllerden zorunlu olarak çıkmaz. Çünkü, iki ayrı şeydeki bir ortak nitelikten hareketle o iki şeyden birinde bulunan nitelik ikincisine de yüklenmektedir ki söz konusu bu niteliğin ikincisinde de bulunması zorunlu değildir.

FELSEFE VE TUTARLILIK

Felsefede tutarlılık, ortaya konulan düşüncelerin kendi içinde çelişki taşımaması, önceki ve sonraki bilgiler arasında mantıksal bağın kurulabilmesidir. Felsefe öznel bir düşünce olduğundan felsefede her filozofun bakış açısı farklıdır. Bu da felsefede tek bir doğrunun olmadığını gösterir. O zaman filozof görüşlerini kendi kendini yadsımayacak şekilde ifade etmelidir.

Çelişiklik:

Birbirini yanlışlayan iki önermenin aynı anda kullanılmasıdır. Tutarsızlıklara neden olan en belirgin durum, çelişkili ifadelerdir. Örneğin biri çıkıp da "Bütün insanlar ölümlüdür. Fakat Sokrates bir insan olmasına rağmen ölümsüzdür." derse ona haklı olarak karşı çıkarız. Çünkü "Hem insanların ölümlü olduğunu hem de Sokrates'in insan olduğu halde ölümsüz olduğunu söylüyorsun." deriz.

Gerçeklik (Realite):

İnsandan bağımsız olarak, dış dünyada somut olarak varolandır. Herhangi bir iddianın konusu olan şeydir ve nesnel dünyada bulunur. Örneğin "Dünya", "denizler", "dağlar", "yerlerin buzlanması" birer gerçektir. Gerçek, bir olgudur. Doğru ya da yanlış olamaz.

Doğruluk (Hakikat):

İnsanın gerçekliğe dair yargılarının gerçeklikle örtüşmesinin genel adıdır. Doğruluk, gerçeklik gibi objeye özgü bir özellik değildir. Sadece sujenin objeye ilişkin ileri sürdüğü bilginin doğruluğu söz konusudur.

Doğruluk bilimsel bilginin bir özelliğidir. Bilim olgusaldır. Yalnızca olgularla ilgili önermelerin doğruluğundan bahsedilebiliriz. Felsefenin nesnelere, bilimin nesnelere gerçektir bakımından farklıdır. Felsefe, fiziksel varlığı olmayan kavramsal ve metafiziksel şeylerle de ilgilenir. Kavramları ve metafizik varlıkları ise dış dünyada bulamayız. Bu yüzden felsefi yargıların doğru mu yoksa yanlış mı olduğunu belirleyemeyiz. Bu nedenle felsefede **doğrulama** değil, **temellendirme** geçerlidir.

Sıra Sende

Belli bir maddenin içinde bakır bulunup bulunmadığını araştıran kimyacıyı düşünelim. Bu kimyacı maddeyi toz haline getirerek aleve tutar. Alevin yeşil renk almasını gözlemleyerek söz konusu maddenin içinde bakır olduğu sonucuna varır.

Kimyacı böyle bir sonuca hangi akıl yürütme yöntemini kullanarak varmıştır?

Sıra Sende

- "Dünya'nın yuvarlılığı" gerçek midir, hakikat midir?
- "Üçgenin iç açılarının toplamı 180°C'dir." önermesi gerçek midir, hakikat midir?
- Taşların düşmesi mi yoksa yer çekimi kanunu mu hakikattir?
- Doğruluk ve tutarlılık kavramlarının kullanıldıkları alanlar nelerdir?

Sıra Sende

Birden fazla sınıfın felsefe dersine aynı öğretmen girmekte ve her sınıfın sınavında farklı sorular sormaktadır. Sınava girecek öğrenciler, sınavı henüz sona ermiş diğer sınıfın öğrencilerine “Size ne sordu?” diye sorarlar.

Burada gerçekleşen analogik yapıyı bulunuz.

Kedi Nerede?

Nasreddin Hoca'nın bir gün canı et yemeği istemiş. Kasaptan iki kilo et alıp evine götürmüş.

– Akşama güzelce pişir bunları demiş hanımına.

Ne var ki o gün eve hanımının misafirleri gelmiş. Kadıncağız eti pişirip onlara ikram etmiş.

Akşamda bir tarhana çorbası çıkarmış Hoca'nın önüne

– Et nerde? demiş Hoca.

Kadın doğruyu söyleyeceğini bir yalan uydurmuş.

– Eti kedi yedi demiş.

– Getir şu kediyi bakalım der Hoca. Sonra teraziyi çıkartıp kediyi tartar. Bakar ki kedi tam iki kilo geliyor.

Hoca hanımına sormuş:

– Peki hanım demiş, kedi bu ise bizim et nerede? Et buy-sa kedi nereye gitti?

Nasrettin Hoca'nın kediyi tartması ve karısının sözünü kontrol etmesi doğrulamaya mı yoksa temellendirmeye mi örnektir?

Temellendirme:

Bir düşüncenin, bir yargının, önermenin doğruluğunu gösterme, bir doğruluğun dayanaklarını, gerekçelerini ortaya koyma demektir.

ETKİNLİK - 3

Aşağıdaki ifadelerde boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

1., fikir ve kavramlar yardımıyla yargılarda bulunmak ve bunlardan yeni yargılar elde etmektir.
2. İki kavram arasında bağlantı kurma ve bağlantıyı onaylama ya da reddetmeye denir.
3. Doğru ya da yanlış olabilen bir yargı bildiren ifadelere denir.
4. Bir ifadenin dış dünyadaki nesnesine uygunluğuna denir.
5., kişiden kişiye değişen ve insanların kendi düşüncelerini yansıtan yargılardır.
6. Argüman, bir ve bir ileri sürmek için oluşturulan birbirine bağlı bir dizi ifadedir.
7., akıl yürütmeyi belli bir sonuca ulaştırmada temel alınan veya bir çıkarım için esas alınan önermedir.
8. Bir argümanı oluşturan öncüllerden doğru bir akıl yürütme ile çıkarılan yargıya denir.
9., zihnin birbiriyle ilişkili önermelerden yeni bir önerme çıkarılması işlemidir.
10., ortaya konulan düşüncelerin kendi içinde çelişki taşımaması, önceki ve sonraki bilgiler arasında mantıksal bağ kurulabilmesidir.
11. Birbirini yanlışlayan iki önermenin aynı anda kullanılmasına denir.

FELSEFE VE DİL

Dil, herhangi bir düşüncenin, niyetin açığa vurulmasını dolayısıyla bir zihinden başka bir zihne aktarılmasını sağlayan işaretler sistemidir. Dil, insanla insan ve var olan şeyler arasında birleştirici bağ kurar. İnsan ancak dili sayesinde başka insanlarla iletişimde bulunabilir. Gördüğü, işittiği, düşündüğü, hissettiği, bildiği anladığı, niyet ettiği her şeyi başka insanlara dille bildirir. Dil olmadan düşünce de var olamaz.

Her dil kendine özgü sembolleri kullanır. Müzik notaları, resim çizgi, gölge ve ışığı, şairler sözcükleri. Felsefe yapmak için filozoflar da sözcük, kavram ve terimleri kullanırlar. Bunlar zihinsel bir düzenleme aşamasından geçerek felsefi cümleleri oluştururlar.

Filozoflar da kendi ifadelerini anlatacak bir üslupla dil oluşturabilir. Bu nedenle bir filozofun anlattıkların anlamak için onun kendine özgü kullandığı üslup ve dili bilmemiz önemlidir.

Dil ve Anlam, Anlama ve İletişim

"Beni yanlış anladın.", "Derdimi anlatamadım." türünden serzenişlerle gündelik hayatınızda çok karşılaşmışsınızdır.

Bazen insan iletişimde zihninden geçenleri karşısındakine tam olarak aktarmayabilir ya da karşısındaki yansıtılanları tam olarak anlamayabilir. Her iki durumda da karşımıza bir anlam ve anlamlandırma sorunu çıkar.

Kullanılan her sözcüğün anlamı olmasına rağmen, sözcükler belli bir yer ve zamanda kullanıldıklarında, çeşitli nedenlerden ötürü herkeste aynı anlamı çağrıştırmayabilirler. Bu durum bazen, iletişim sorunlarına ve iletişim sorunları ise daha büyük sorunlara yol açabilmektedir. Örneğin önümde duran, üzerinde ders çalıştığım, yazı yazdığım, şu dört ayaklı ve üstünde düz bir parçası olan nesneye "masa" denir. Ona masa değil de "saman" desem ne olur? iletişimsizlik yaşanır. Bu yüzden dil olmadan düşünmenin, düşünme olmadan da sözcüklerle ifade edilen düşüncenin var olamayacağını söyleyebiliriz.

ETKİNLİK - 4

Felsefi Sorular

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Herakleitos diyor ki:

Eğer karşıtlıklar arasındaki savaş olmasaydı hiçbir şey olmazdı. Evren, karşıtlıkların savaşının meydana getirdiği bir uyumdur. "Karşıt olan şeyler bir araya gelir ve uzlaşmaz olanlardan en güzel uyum doğar. Her şey çatışma sonucunda meydana gelir." Varlıkların meydana gelişi ancak birbirlerine zıt olan ve bundan ötürü birbirlerini devam ettiren zıtların çatışmasına bağlıdır. Savaş her şeyin babası ve kralıdır. Kimini tanrı, kimini insan olarak ortaya çıkarır. Kimini köle, kimini özgür kılar. Her şey akar ve sürekli değişir. "Aynı ırmaklara girenlerin üzerinden farklı sular akar. Aynı ırmaklara gireriz ve girmeyiz. Biziz ve biz değiliz."

1. Herakleitos evrenin varoluşunu nasıl açıklamaktadır?
2. Karşıtlıkların savaşı ile neyi kastetmektedir?
3. Evrende değişmeden kalan varlık var mıdır?

Not

"Gönlü ve sözü bir olmayan kişinin yüz dili bile olsa o gene dilsiz sayılır."

Mevlana

Not

"Dilimin sınırları, dünyanın sınırlarıdır."

Wittgenstein

Not

"Varlık dilde ifadesini bulur."

Heidegger

Fıkra

Üç Dil Fıkrası

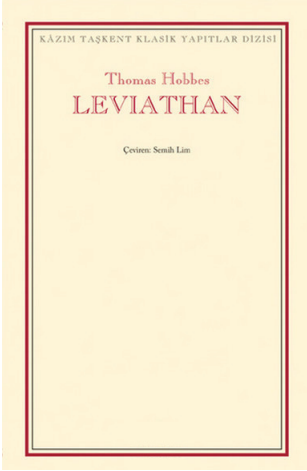
Temel ile Dursun Sultanahmet'te gezinirken bir turist gelip kendilerine bir adres sorar.

Turist İngilizce, Almanca ve Fransızca sorar fakat bizim arkadaşlar anlamaz.

–Ula Dursun bir yabancı dil öğrenemedik gitti, der Temel,

Dursun:

–Ula neye yarayacak ki bak adam üç dil biliyor yine de derdini anlatamadı.

FELSEFİ BİR GÖRÜŞÜN VEYA BİR ARGÜMANIN SORGULANMASI

17. yy'da yaşamış olan İngiliz filozofu Hobbes'a göre, her insan hayatta kalmak, kendi hazzını ve kazancını en çoğa çıkarmak için mücadele eder. Bireyler güç ve kurnazlık bakımından az çok eşit olduğundan, onların bencil eylemleri herkesin herkesle savaşı ile sonuçlanır. Fakat insanlar aynı zamanda uysal hayvanlar olduğundan, uzun vadeli mutluluk ve bekalarının çıkarına, davranışlarını düzenleyecek bir gücü kurumlaştırmak üzere başkalarıyla bir anlaşma, bir "toplumsal sözleşme" yapmanın yararını görürler. İnsanlar birbirleriyle sözleşme yapmadıkça, yaşam "yalnız, kötü, iğrenç, hayvanca ve kısa" olmaya mahkumdur.

Hobbes'a göre, sözleşme bir kez yapıldı mı fesh edilemez. İnsanların yetkeye boyun eğmeye rıza gösterirken aradıkları korunma, ancak yetke devamlı olursa güvence altına alınır. İktidar bir kez teslim edildi mi geri alınamaz. İktidarın verildiği kişiler, iddialarını fiziksel güçle destekleme hakkına sahiptir. Bu devletin ortaya çıkmasına yol açar. Ve devlet, iktidarı kullanma yeteneğinde olduğunu gösterdiği sürece başlangıçtaki sözleşme yürürlükte kalır. İktidarın kullanılması, devletin, yurttaşlarına nefret edebilecekleri bir çok şeyi daha çok nefret edecekleri sonuçlarla tehdit ederek yaptırma derecelerine bile varabilir.

Bu argüman da Hobbes iktidarın kaynağını toplumsal sözleşmeye dayandırmıştır. Ayrıca Hobbes'un bu görüşüne göre devlet, bireylerin bir sözleşmeyle haklarını ve güçlerini devrettikleri, bütün insanların iradelerini kendinde toplayan ve onlar adına karar verme yetkisini elinde bulunduran mutlak güçtür.

Hobbes'u Tartışalım

Sizce Hobbes'un toplumsal sözleşmeyle oluşan devleti ve onun yaptırımları meşru mudur?

ÇÖZÜMLÜ TEST

1. Görüş, kişiden kişiye değişen ve insanların bireysel düşüncelerini yansıtan bilgidir.

Bu tanıma dayanarak aşağıdaki yargılardan hangisinin "görüş"ü ifade ettiği söylenebilir?

- A) Atatürk, TC'nin ilk cumhurbaşkanıdır.
- B) Türkiye'nin en büyük gölü Van Gölü'dür.
- C) Üçgenin iç açılarının toplamı 180°dir.
- D) En kolay ders matematik dersidir.
- E) Türkiye kuzey kutbunda yer alır.

2. Aşağıdakilerden hangisi bir ifadenin önerme olabilmesi için gerekli bir koşuldur?

- A) İfadenin kolay anlaşılır olması
- B) İfadenin doğayı açıklaması
- C) İfadenin bir yargı bildirmesi
- D) İfadenin bilimsel olması
- E) İfadenin gerçek olması

3. Aşağıdakilerden hangisi bir cümlenin önerme sayılabilmesi için gerekli bir koşul **değildir**?

- A) Bir yargı bildirmelidir.
- B) Bir doğruluk değeri olmalıdır.
- C) En az iki terimden oluşmalıdır.
- D) Terimler birbirine bağlı olmalıdır.
- E) Bilimsel gerçekleri ifade etmelidir.

4. Doğru ya da yanlış olabilen bir yargı bildiren ifadelere önerme denir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi önermedir?

- A) Bana yalan söyleme.
- B) Aman Tanrım! Çok güzel.
- C) İnşallah sevdiğine kavuşursun.
- D) Eve geldi mi?
- E) Tüm kuşlar iki ayaklıdır.

5. Önermeler;

- Yargı bildirir.
- En az iki terimden oluşur ve terimleri birbirine bağlayan bağ (eklem) vardır.
- Doğru ya da yanlış değerlerden birini alır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi önermeye örnektir?

- A) Umarım bugün hava açık olur.
- B) Artık bütün dünya bunu böyle bilsin.
- C) Başkalarının özel eşyalarını izinsiz kullanmamalıyız.
- D) Türkiye'de limon yalnızca Akdeniz Bölgesi'nde yetişir.
- E) Yeryüzünde cennet diye bir yer varsa orası nerededir?

6. I. Bütün hayvanlar sevimlidir.

II. Kedi de bir hayvandır.

III. O halde kedi de sevimlidir.

Verilenlerden I. ve II. önermeler öncül, III. önerme sonuçtur.

Buna göre bir önermenin öncül olabilmesi için aşağıdakilerden hangisi gereklidir?

- A) Birden fazla yargı bildirmesi
- B) Bir doğruluk değerinin olması
- C) En az üç terimden oluşması
- D) Sonuca kaynaklık etmesi
- E) Tutarlı olması

7. (1)Öğrenci, zeki ve çalışkanları kendine örnek almaktadır. Çünkü (2)zekiler atak olur, (3)çalışkanlarsa başarıya ulaşırlar. Bu nedenle (4)öğrenci atak olmak için zeki, (5)başarıya ulaşmak için çalışkan olmalıdır.

Bu akıl yürütmede öncül durumunda olmayan önermeler hangi sayı ile ifade edilmiştir?

- A) 1 ve 2 B) 2 ve 3 C) 1 ve 3
D) 2 ve 4 E) 4 ve 5

8. Tüm çocuklar zekidir.

Deniz çocuktur.

O halde Deniz'de zekidir.

Bu akıl yürütme aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- A) Analoji
B) Tümdengelim
C) Tam tümevarım
D) Gerçeklik
E) Eksik tümevarım

9. Sokrates, Platon, Aristo filozoftur.

Sokrates rasyonalisttir.

Platon rasyonalisttir.

Aristo rasyonalisttir.

O halde tüm filozoflar rasyonalisttir.

Bu akıl yürütme aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- A) Tümdengelim
B) Tümevarım
C) Analoji
D) Tutarsızlık
E) Temellendirme

10. Tolga ve Bora öğrencidir, centilmendir, çalışkandır. Bora kıvırcık saçlıdır.

O halde Tolga da kıvırcık saçlıdır.

Bu akıl yürütme aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- A) Analoji
B) Tam tümevarım
C) Tüm dengelim
D) Doğrulama
E) Eksik tümevarım

11. Gerçeklik bir tür var olma durumudur. Bir şeyin varlık olma özelliğinden dolayı, o şeye gerçek diyoruz. Örneğin, "kaf dağı" denilince herkes bir şeyi düşünür; fakat düşünülen bu dağın gerçekliği söz konusu olunca hiç kimse kaf dağının gerçek olarak var olduğunu ispat edemez.

Buna göre "gerçeklik" için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Aklın ilkelerine uygun olandır.
B) Var olanı olduğu gibi açıklayan yargılardır.
C) Düşünceden bağımsız olarak var olandır.
D) Toplumda genel kabul gören düşüncelerdir.
E) Var olanın değil, yargı ve düşüncenin bir özelliğidir.

12. Felsefede önermelerin, yargıların gözlem ve deney yoluyla doğrulanması söz konusu olmadığından, gerekçe ve dayanak göstererek temellendirme yoluna gidilir.

Felsefede yer alan "temellendirme" kavramı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi ileri sürülebilir?

- A) Düşünce dışındaki nesnel dünyayı yok saymaktır.
B) Önermeleri aklın ilkelerine dayanarak doğrulamaktır.
C) Yanlışlığı kanıtlanmadığı sürece her bilgiyi doğru kabul etmektir.
D) Bilen ve bilinen arasındaki ilişkidir.
E) Ele alınan konuları yalnız olgularla sınırlamaktır.

ÇÖZÜMLER

1. Görüş, subjektif (kişisel) yargı içeren ifadelerdir. Bu tür ifadelerde kişi kendi beğenilerini isteklerini belirtir. Yani kişiden kişiye değişen cümlelerdir. Bundan dolayı "En kolay ders matematik dersidir." cümlesi kişinin kendi değerlendirmesini içerdiğinden, kanıtlanabilecek bir yargı değildir, kişisel bir görüştür.

YANIT D

2. Önerme, bir yargı bildiren, doğru veya yanlış olabilen ifadelerdir. Bir özne, bir yüklem ve bağdan oluşun, doğru ya da yanlış bir mantıksal değer taşıyan ve yargı bildiren dilsel birimlerdir.

YANIT C

3. Bir yargı bildiren, doğru ya da yanlış değerler alabilen ifadeler önerme denir. Önerme, en az iki terimden oluşur, terimler birbirine bir bağ ile bağlıdır. Dolayısıyla bir cümlenin önerme olabilmesi için mutlaka bilimsel gerçekleri yansıtmaması gerekir. Doğruluğu ya da yanlışlığı gösterilebilen her yargı önerme olabilir.

YANIT E

4. Önerme, doğru ya da yanlış olabilen bir yargı bildiren cümlelerdir. Her önerme bir cümledir, ama her cümle önerme değildir. Emir, dilek, istek, dua, soru ve ünlem cümleleri önerme değildir. Çünkü bunlar yargı bildirmezler. Bir cümlenin önerme olabilmesi için o cümlenin mutlaka doğru ya da yanlış değer alan bir yargı bildirmesi gerekir. Bu nedenle "Tüm kuşlar iki ayaklıdır." cümlesi bir önermedir.

YANIT E

5. Önerme, doğru ya da yanlış olabilen, bir yargı bildiren ifadelerdir. Bu nedenle emir, dilek, istek, dua, soru ve ünlem cümleleri önerme değildir. Bu nedenle verilen seçenekler arasında emir, istek, dua, ünlem cümlesi olmayan "Türkiye'de limon yalnız Akdeniz Bölgesi'nde yetişir." ifadesi bir önermedir.

YANIT D

6. Öncül, akıl yürütmede sonuca kaynak olan kanıtlayan durumundaki önerme ya da önermelerdir.

YANIT D

7. Akıl yürütmede öncüllerden elde edilen önermeye sonuç denir. Sonuç önermeleri “O halde”, “Demek ki”, “Öyleyse” gibi sözcüklerle ifade edilir.

YANIT E

8. Genelden özele, bütünden parçaya ulaşma biçimindeki akıl yürütme yöntemine tümdengelim denir. Soruda önce “Tüm çocuklar zekidir.” gibi genel bir ifadeye yer verilmiş, sonra “Deniz’in de çocuk” olduğu belirtilerek özel bir durum ifade edilmiş ve akıl yürütme yaparak sonuca ulaşılmış yani tümdengelim kullanılmıştır.

YANIT B

9. Özelden genele, parçadan bütüne ulaşma biçimindeki akıl yürütme yöntemine tümevarım denir. Soruda da görüldüğü üzere önce filozofların tek tek özellikleri verilmiş, sonra bu özelliklerden genel yargılara varılmıştır. Dolayısıyla özelden genele bir akıl yürütme yani tümevarım yapılmıştır.

YANIT B

10. Özelden özele ya da tekilden tekile ulaşma biçimindeki akıl yürütme yöntemine analogi denir. Analogi iki ya da daha fazla özne arasındaki benzerliğe dayanarak öznenin birindeki özelliği diğerine de yüklenmedir. Soruda Tolga ve Bora’nın benzer özellikleri verilmiş sonra da Tolga’da olan bir özellik Bora’ya yüklenmiştir. Yani analogi yapılmıştır.

YANIT A

11. Gerçeklik, insan zihninden bağımsız olarak, dış dünyada bulunan, somut ve nesnel olanların tümüdür. Bu nedenle bir şeyin gerçek olması için duyuşal dünyada var olması ve insan zihni tarafından üretilmemesi gerekir. Yani gerçeklik, düşünceden bağımsız olarak var olandır.

YANIT C

12. Temellendirme, ortaya konulan bir bilginin dayanaklarını, gerekçelerini göstermektir. Önergeleri aklın ilkelerine dayanarak doğrulamaktır.

YANIT B

YAZILI OLUYORUM

1. “Düşünmek” nasıl gerçekleşir? Açıklayınız.
2. Görüş ve argüman arasındaki farkı açıklayınız.
3. Bir tane doğru olan bir tane de yanlış olan önerme yazınız.
4. Akıl yürütme yöntemlerinden tümevarıma örnek veriniz.

5. Akıl yürütmenin tutarlı olması nasıl gerçekleşir? Açıklayınız.

6. Dili tanımlayarak ifade etmedeki işlevini anlatınız.

7. Kavramları yanlış kullanmaya ilişkin örnekler veriniz.

8. Felsefi sorulara örnekler veriniz.

1. Doğru ya da yanlış, bir yargı bildiren ifadelere önerme denir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi önermelere ait zorunlu bir özellik değildir?

- A) Doğruluk değeri taşıması
B) Özne ile yüklem arasında bir bağ olması
C) En az iki terimden oluşması
D) Birden fazla yargı bildirmesi
E) Özne ve yüklemden oluşması

2. "Ayşe düzenli çalışmaz." bir önermedir.
"Ayşe tembeldir." bir önermedir.
"Ayşe düzenli çalışmaz o halde o bir tembeldir." bir çıkarımdır.

Buna göre, çıkarımın önermeden farkı nedir?

- A) Bir doğruluk değeri alması
B) Öncüller ve sonuçtan oluşması
C) Birden fazla terimden oluşması
D) Bir yargıda bulunması
E) Bildiri türü bir cümleden oluşması

3. Archimedes suya batan bir cismi gözlemleyerek ondan şu ünlü yasayı çıkarıyor: "Bir suyla doldurulan cisim, aşağıdan yukarıya doğru bir itme kuvvetinin etkisindedir. Bu kuvvet cismin taşıdığı suyun ağırlığına eşittir." Görüldüğü gibi burada, çok sayıda yapılmış deneylere dayanılarak genel bir yargıya varılmıştır. Bilimsel yasalar bu yolla elde edilir.

Bu durumda bilimsel yasalara ulaşmak için kullanılan akıl yürütme yolu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tümdengelim
B) Tümevarım
C) Analoji
D) Çelişmezlik
E) Temellendirme

4. Bacon'a göre, doğruya ulaşmanın yalnızca iki yolu vardır: Bunlardan birincisi tek tek algılarımızı bir yana itip doğruluğu apaçık sayılan üst düzey önermelerden alt düzey genellemeler elde etmektir. İkincisi ise tam tersine olguların gözleminden yola çıkarak üst düzey genellemelere ulaşmaktır.

Buna göre, Bacon doğruya ulaşmada;

- I. Tümevarım
II. Tümdengelim
III. Analoji

gibi akıl yürütme yöntemlerinden hangilerini kullanmak gerektiğini vurgulamaktadır?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

5. Trabzon deniz kenarındadır ve yağışlıdır.
İzmir de deniz kenarındadır.
O halde İzmir de yağışlıdır.

Verilen örnekte aşağıdaki akıl yürütme yollarından hangisi kullanılmıştır?

- A) Tümdengelim
B) Tümevarım
C) Analoji
D) Doğrulama
E) Temellendirme

6. Doğruluk zihinle, zihinde bulunan veya zihnin ürettiği bir şeyle, teknik bir deyişle önerme ile ilgilidir. Bir önerme doğru veya yanlış olabilir. Buna karşılık gerçeklik veya gerçek olmama önermenin konusu olan şeyle, özneye göre "dıştan" olan şeyle ilgilidir.

Buna göre doğruluk hangi yönüyle gerçeklikten ayrılmaktadır?

- A) Duyularla ve deneyle elde edilmesiyle
B) Zihinden bağımsız olarak dış dünyada var olmasıyla
C) Gerçekliğe bağlı olmasıyla
D) Sadece zihinsel kavramlara dayanmasıyla
E) Yargıya ilişkin olmasıyla

7. Felsefenin en önemli sorunlarından birisi "hakikat" sorunudur. Doğru ve yanlış bizim önermelere verdiğimiz sıfatlardır. Eskiden beri hakikat, "uygunluk" diye tanımlanmıştır. Bu uygunluk, bir önermenin objeye uygunluğudur.

Parçaya göre felsefede hakikat sorunu değerlendirilirken aşağıdakilerden hangisi ölçüt alınmaktadır?

- A) Elde edilen tüm bilgilerden kuşku duyulması
- B) Deney ve gözlem yöntemlerinin bildirdikleri
- C) Bilimsel kitaplardaki varsayımlar
- D) Araştırmalar sonucunda elde edilen veriler
- E) Düşüncenin gerçeklikle karşılaştırılması

8. Bilinç tarafından tasarlanmış nesnelerin, durumların gerçekliğinden söz etmek imkansızdır. Çünkü bu türden varolanların varlık sebebi, onları tasarlayan zihindir. Oysa gerçeklik tamamen somuttur ve bilinç tarafından üretilmez.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi gerçekliğe örnek verilemez?

- A) Elimde tuttuğum kalem
- B) Üzerine yazdığım kağıt
- C) Bir insana duyulan nefret
- D) Oturduğum sandalye
- E) Gözlerimi acıtan ışık

9. Felsefi doğrulama, deney ve gözlemi gerektiren olgulara dayalı bir doğrulama değil, akıl yürütmeye dayalı çıkarımları kanıtlama biçiminde yapılan bir temellendirilmedir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi felsefi temellendirmeye örnektir?

- A) Canlılar solunum yapar.
- B) Havada bulut var.
- C) İnsan kalıtımsal özellikler taşır.
- D) Düşünüyorum, o halde varım.
- E) Güneş, ısı ve ışık kaynağıdır.

10. Düşünce, konuşmadan farklı olarak ayrı ayrı birimlerden oluşmaz. Bugün mavi gömlekle yalınayak bir çocuğun sokaktan aşağı koşarak geçtiğini gördüğüm düşüncesini iletmek istediğim zaman, her parçayı (çocuğu, gömleğini, gömleğin mavi rengini, çocuğun koşmasını, ayakkabılarının olmasını) ayrı ayrı görmüyorum. Bunların tümünü tek bir düşüncede algılıyor ama ayrı ayrı sözcüklerle dile getiriyorum.

Parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Konuşmaların ardında her zaman düşünce olması gerekmez.
- B) İnsanlar bir bütün olan düşüncelerini sözcüklere parça parça dökerler.
- C) Düşüncenin kendisi, istek, gereksinme, ilgi ve çöşkularımız tarafından belirlenir.
- D) Başkalarının düşüncesini tam olarak anlamak olanaksızdır.
- E) Düşüncenin önce anlamlardan, sonra da sözcüklerden geçmesi gerekir.

11. Dil, herhangi bir düşüncenin, niyetin açığa vurulmasını dolayısıyla bir zihinden başka bir zihne aktarılmasını sağlayan işaretler sistemidir. Dil, insanla insan ve var olan şeyler arasında birleştirici bağ kurar. İnsan, ancak dili sayesinde başka insanlarla iletişimde bulunabilir. Gördüğü, işittiği, düşündüğü, hissettiği, bildiği, anladığı, niyet ettiği her şeyi başka insanlara dille bildirir.

Parçada anlatılanlar aşağıdakilerden hangisini destekler niteliktedir?

- A) Dil, bireye toplum tarafından sunulur.
- B) Dil, zihnimizdeki düşünceleri karşımızdakine ifade etmenin aracıdır.
- C) Bazı kavramlar yalnızca düşüncede yer alır.
- D) Dil, gerçekliği bir resim gibi ortaya koyar.
- E) Dildeki sözcüklerin öznel yapısı önemlidir.

1. Aşağıdakilerden hangisi önerme **değildir**?

- A) Ali geçen seneye göre daha başarılı oldu.
- B) X, Y'den küçük, Z'den büyüktür.
- C) Doğayı sev, yeşili koru.
- D) Kimi sanatçılar ressamdır.
- E) Tüm öğrenciler neşelidir.

2. "Her önerme yargı bildirimdir."

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir önerme değildir?

- A) Bugün sabah yağmur yağdı.
- B) İşleyen demir ışıltar mı?
- C) Dramatik filmleri sevmiyorum.
- D) Bazı insanlar tutumludur.
- E) Kadın hızla alışveriş merkezine girdi.

3. Aşağıdaki ifadelerden hangisinin doğruluğu ya da yanlışlığı **ispatlanamaz**?

- A) Türkiye'nin en güzel kenti İzmir'dir.
- B) Türkiye'nin üç yanı denizlerle çevrilidir.
- C) Türkiye'nin en büyük gölü İznik Gölü'dür.
- D) Türkiye'nin başkenti İstanbul'dur.
- E) Türkiye'nin iklimi ılımandır.

4. "Çok güzel bir kitap değil mi?"

ifadesinin önerme sayılamamasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bir doğruluk değerinin olmaması
- B) Birden çok yargı bildirmesi
- C) Sanatsal bir değerlendirme içermesi
- D) Doğru bilgi vermemesi
- E) Objektif olması

5. I. Bütün hayvanlar vahşidir.

Çita da hayvandır.

O halde çita da vahşidir.

II. Her insan makarna sever.

Ahmet pilav sever.

O halde Ahmet insan değildir.

III. Bütün ülkeler kalabalık nüfusa sahiptir.

Yunanistan'da bir ülkedir.

O halde Yunanistan'da kalabalık bir nüfusa sahiptir.

Verilenlerden hangisi geçerli bir tümdengelimdir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve III
- E) II ve III

6. Aşağıdakilerden hangisi tümevarımsal bir akıl yürütmedir?

A) Kitapların tümü güzeldir. Çünkü bu yıl okuduğum kitaplar güzeldi.

B) Çok istersem başarırım. Çok istediğime göre başaracağım.

C) Ne zaman hava kararırsa yağmur yağıyor. Bu gün de hava bulutlandı. Demek ki yağmur yağacak.

D) Bütün insanlar ölümlüdür. Demek ki ben de ölümlüyüm.

E) Arda ve Deniz futbol oynamaktan hoşlanan iki arkadaşdır. Arda basketboldan da hoşlandığına göre Deniz'de basketboldan hoşlanır.

7. Bütün insanlar kilo alır.
Aslı da insandır.
O halde Aslı'da kilo alır.
Bu akıl yürütme aşağıdakilerden hangisine bir önektir?

- A) Geçerli bir tümevarım
B) Geçersiz bir tümdengelim
C) Geçerli bir benzeşim
D) Geçersiz bir benzeşim
E) Geçerli bir tümdengelim

8. "Güneş", "havanın sıcaklığı", "yağmur yağması" bir "gerçeklik"tir. Buna karşılık güneşin doğudan doğduğuna, havanın sıcak olduğuna, o sırada yağmur yağdığına ilişkin ifadeler ise "doğruluk"la ilgilidir.
Buna göre "gerçeklik"i "doğruluk"tan ayıran özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nesnel olarak dış dünyada var olma
B) Yaşanan duruma uygun düşün ifadelerden oluşma
C) Duyusal alan dışında yer alma
D) Günlük dilde anlamlı olarak ifade edebilme
E) Zihinsel etkinlikler sonucunda oluşma

9. Gerçeklik, düşünülen ya da zihinde tasarlanan değil, somut ve bilinçten bağımsız olarak var olandır.
Bu tanıma göre, aşağıdakilerden hangisi bir "gerçeklik" örneği değildir?

- A) Ağrı Dağı
B) Anka kuşu
C) Acem halısı
D) Telefon kulübesi
E) Felsefe kitabı

10. "Hava bir saat öncesine göre daha sıcaktır." diyen birinden bu önermeyi temellendirmesini istediğimizde şunu söyleyebilir: "Çünkü bir saat önce termometre 20°C deyken, şimdi 22°C'ye çıkmıştır."

Bu örneğe göre "temellendirme"nin tanımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Doğruluk değeri olan bir yargı bildirmektir.
B) Bilginin değerini ve kaynağını sorgulamaktır.
C) Bir önermenin doğruluğunun gerekçelerini göstermektir.
D) Doğruluğu görelili olan önermeler oluşturmaktır.
E) Bir önermenin yapısını çözümlemektir.

11. Dil ile düşünme arasındaki bağ üzerine ilk kez dikkati çeken Platon olmuştur. Platon'a göre düşünme, insanın içinden kendi kendisiyle yaptığı bir konuşmadır. İnsan, bir şeyi düşündüğü zaman, onu aynı zamanda dil ile hiçbir konuşmaya başvurmadan, kendi içinden anlatmaya çalışır. Düşünme ile dil arasındaki bağ ihmal edilirse dil ile varlık dünyası arasında kurulması gereken bağ olamaz.

Aşağıdakilerden hangisi parçadan çıkarılabilecek bir yargıdır?

- A) İnsanlar bütün olan düşüncelerini parça parça dile getirir.
B) Dil ancak varlık dünyasını yansıttığı ölçüde işlevini yerine getirir.
C) Konuşmaların ardında her zaman bir düşünce bulunması gerekmez.
D) Düşünce, anlamdan ve sözcükten geçerek karşı tarafa ulaşır.
E) Dil, insanla insan arasındaki ilişkinin saptanmasını sağlar.

3. ÜNİTE

FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ

FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ

1. KONU: VARLIK FELSEFESİ (ONTOLOJİ)

- *Varlık Var Mıdır?*
- *Evrende Amaçlılık Var Mıdır?*
- *Varlığın Mahiyeti Nedir?*
- *Varlık Türleri*

AKILLI HARİTAM

“VARLIK”LARIN VAR OLUP OLMADIĞI PROBLEMİ

Yoktur Diyenler

● NİHİLİZM

“Varlığın var olmadığını ileri süren görüş.”

● TAOİZM

“Dış dünyadaki nesne ve varlıkların gerçeklikleri yoktur. Var olan tek varlığın ‘Tao’ olduğunu ileri süren görüş.”

Vardır Diyenler

● REALİZM

“Varlığın insan düşüncesinden bağımsız ve nesnel olarak var olduğunu ileri süren görüş.”

“VARLIK”IN NE OLDUĞU PROBLEMİ

● “Varlık bir oluştur.”

*Herakleitos
Whitehead*

● “Varlık maddedir.”
(Materyalizm)

*Demokritos
Thomas Hobbes
La Mettrie
Karl Marx*

● “Varlık fenomenidir.”
(Fenomenoloji)

Edmund Husserl

● “Varlık ideadır.”
(Idealizm)

*Platon
Aristoteles
Farabi
Hegel*

● “Varlık hem madde hem düşüncedir.”
(Düalizm)

Descartes

● “Varlık ideadır.”
(Idealizm)

VARLIK FELSEFESİ

En genel anlamıyla varlık, insan bilincinin dışında, ondan bağımsız nesnel gerçeklik ile, insan bilincinin içinde yer alan, bilincin belirlediği düşünsel objeleri kapsar. Bir yönüyle varlık, salt duyuyla algılanan "sınırlı ve görelî dış gerçeklik" denilen ve bilimlerin şu ya da bu yönüyle ilgilendikleri nesnel dünyasının objelerini, diğer yönüyle bilincin dışında bir gerçekliği olmayan, doğa dünyasında karşılığı bulunmayan objeleri içine alır. Bu durumda ağaç, insan, ev, kalem gibi, 2 sayısı, dikkörtgen, Tanrı kavramları da varlık'ın kapsamında yer alır.

Felsefeyi ya da varlık felsefesini ilgilendiren, bu varlıklardan biri ya da bir grubu değil, genel olarak "varlık"tır. Varlığın ne olduğunu, varlığın var olup olmadığını, varlığın özünün ne olduğunu, varlığın değişken olup olmadığını vb. sorgular. Varlık, birlik-çokluk, görünüş-gerçeklik, amaçlılık-mekanizm ve oluş varlık felsefesinin temel kavramlarıdır.

A. VARLIK VAR MIDIR?

Bu tartışma konusu iki karşıt görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur:

- a) Varlığın var olduğunu reddeden görüş (Nihilizm)
- b) Varlığın var olduğunu kabul eden görüş (Realizm)

a) **Nihilizm** : "Varlık yoktur" tezini, duyu organlarının ve aklın yanlılılığından, insanların farklı doğruları benimsemiş olmaları gerçeğine kadar uzanan bir dizi gerekçeye dayanarak savunan yaklaşımdır. Taoculuk öğretisi de bu kapsamda değerlendirilir.

Taoizm: Bu görüş MÖ. 6. yüzyılda Çin'de Lao-Tse tarafından ileri sürülmüştür. Taoizm'e göre insan yapısı gereği varlık hakkında fikir edinme yeteneğine sahip değildir. Evrende bir düzen vardır ama bu düzen gerçekler değil görünüşler düzeyindedir. Dış dünyadaki varlıklar, çelişkiler ve karşıtlıklarla doludur. Var olan tek varlık "Tao"dur. Tao, bireysel bir varlık olarak algılanamayacağı gibi, gözlem ve düşünce yoluyla da bilinemez ancak mistik bir deneyimle aracısız olarak kavranabilir.

b) **Realizm**: Genel olarak, bilincin dışında bir dış dünyanın "gerçek" ve "var" olduğunu kabul eden yaklaşımdır.

Not

Renkli kişiliği ve düşük not vermesi ile öğrencileri arasında özel bir üne sahip olan felsefe öğretmeni, sınav yapacağı gün öğrencilere, önce kağıt ve kalemlerini hazırlamalarını söyledi, sonra da sandalyesini kaldırıp masanın üzerine koydu. Sonra, "Sınav sorumu soruyorum" dedi. "Bu sandalyenin var olmadığını kanıtlayınız." Sıfırcı felsefe öğretmeni, sınav kağıtlarını okuduktan sonra, bu konudaki ününe gölge düşüreceğini bilmesine rağmen, hayatında ilk kez bir öğrencisine yüz üzerinden yüz vermek zorunda kaldı. Öğrencinin sınav kağıdında yalnızca şu iki sözcük yer alıyordu. "Hangi sandalyenin?"

B. VARLIĞIN MAHİYETİ NEDİR?

Bu problem üzerine yapılan tartışmalardan ortaya çıkan yaklaşımlar beş başlık altında toplanabilir.

1. **'Varlık Oluştur**: Herakleitos bu yaklaşımın İlkçağ'daki temsilcisidir. O'na göre evren ve onun içindekiler sürekli bir akış, değişim ve oluş halindedir. Bu oluş'a "**karşıt güçlerin**" çatışması ve bu çatışma sonunda ulaşılan "**uzlaşma**" neden olur. Bu sürece diyalektik adı verilir.

Örnek

Taoizm'e göre, dış nesnel dünyada gerçekten bir varlık veya nesne yoktur; çünkü dış dünyada her şey çelişkiler ve karşıtlıklar içindedir. Dış nesnel dünyadaki olaylar, nesnel ve varlıklar görünüşler ve aldanmalardan ibarettir.

Lao – Tse tarafından öne sürülen bu görüşler aşağıdaki akımlardan hangisinin içinde değerlendirilebilir?

- A) Realizm
- B) Fenomenoloji
- C) İdealizm
- D) Materyalizm
- E) Nihilizm

Cözüm

Nihilizm, varlığın olmadığını savunan görüştür. Taoizm de bu doğrultuda bir bakış açısı olduğu için Nihilizm'in kapsamında değerlendirilebilir.

Yanıt E